

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ “ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ”
ЦЕНТР ПІДГОТОВКИ МАГІСТРІВ ПУБЛІЧНОЇ СЛУЖБИ ТА
ПРОФЕСІЙНИХ СУДІВ
КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему:

**ІННОВАЦІЙНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ В СИСТЕМІ
СТИМУЛЮВАННЯ СТАЛОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ**

Виконав:

здобувач 2 курсу заочної форми навчання
галузі знань 28

“Публічне управління та адміністрування”
спеціальності 281

“Публічне управління та адміністрування”

Наталя СИНІЦЯ

Керівник: д.е.н., проф. Ольга КІБІК

Рецензент: к.е.н., доц. Вячеслав КОТЛУБАЙ

Одеса – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	7
1.1. Сутність та основні види інновацій	7
1.2. Засади державного регулювання рівня інноваційного потенціалу в умовах сталого розвитку	15
Висновки до першого розділу	22
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ	24
2.1. Правові основи здійснення інвестиційно-інноваційної діяльності в Україні	24
2.2. Передумови та наслідки реалізації державної політики в сфері інноваційної діяльності	30
Висновки до другого розділу	48
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ В СИСТЕМІ СТИМУЛЮВАННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	50
3.1. Напрями активізації інноваційної діяльності в Україні	50
3.2. Інтеграція інноваційної стратегії в загальну стратегію сталого розвитку країни	56
Висновки до третього розділу	69
ВИСНОВКИ	71
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	75

ВСТУП

Державне регулювання інвестиційно-інноваційної діяльності охоплює визначення основних принципів і особливостей інноваційного розвитку держави з урахуванням чинного законодавства у сфері інноваційної економіки. Зміни, спрямовані на вдосконалення регулювання інноваційної діяльності, здатні прискорити розвиток регіонів країни. Саме інвестиційно-інноваційна політика держави повинна стати механізмом забезпечення сталого розвитку України, що базується на гармонії економічного, соціального та екологічного складників. Такий розвиток передбачає ефективне використання природних ресурсів, інвестування, орієнтацію на науково-технічний прогрес і підтримку людського потенціалу, що сприятиме задоволенню потреб теперішніх і майбутніх поколінь.

Побудова інноваційної моделі економіки України на основі аналізу регіональних та галузевих аспектів є стратегічно важливим завданням, від вирішення якого залежить економічний поступ держави. Різноманітність природних, соціальних та економічних умов у різних регіонах обумовлює нерівномірність структури й механізмів інвестиційної активності.

Багато українських і зарубіжних науковців досліджували питання ефективного використання економічного потенціалу країни. Їхні дослідження базуються на концепціях територіального розвитку, розміщення продуктивних сил і управління елементами економічного потенціалу регіонів, а також інвестиційно-інноваційного поступу. Інвестиційну привабливість регіонів і державну інноваційну політику вивчали такі вчені, як А. Асаул, О. Крайник, М. Крупка, А. Ландарь, В. Папп. Питанням державного регулювання інноваційного розвитку присвятили свої роботи Г. Атаманчук, Л. Безчасний, Р. Блейк, В. Бодров, А. Гальчинський, В. Геєць, Г. Гольдштейн, В. Гриньов, С. Ілляшенко, М. Латинін, Т. Лозинська, А. Мельник, М. Туган-Барановський, Л. Тулуш, Й. Шумпетер, Н. Фонштейн та інші.

Суттєвий аналітичний і емпіричний матеріал, пов'язаний із формуванням та впровадженням механізмів державного регулювання інвестиційно-інноваційної діяльності, можна знайти у роботах таких дослідників, як Ю. Бажал, С. Біла, І. Бланк, В. Воротін, М. Гаман, В. Герасимчук, А. Дегтяр, С. Захаров, О. Іваницька, В. Ізюмська, О. Кіктенко, Т. Майоров, В. Маліков, В. Мартиненко, А. Мерзляк, О. Мордвінов, В. Огаренко, А. Пересада, В. Пілюшенко тощо.

Попри значний науковий доробок, сучасні виклики вимагають подальших досліджень у сфері державного регулювання інвестиційно-інноваційної діяльності.

Мета роботи полягає в розробці рекомендацій для вдосконалення механізмів державного регулювання інноваційної діяльності в Україні в системі забезпечення сталого розвитку країни.

Задля досягнення цієї мети передбачено виконання таких завдань:

- аналіз сутності інноваційного потенціалу та його впливу на інвестиційну привабливість держави в умовах сталого розвитку;
- вивчення впливу загальної економічної ефективності на розвиток інвестиційно-інноваційного потенціалу в регіонах і галузях;
- оцінка тенденцій розвитку інвестиційно-інноваційної діяльності в Україні;
- дослідження правової бази інвестиційно-інноваційної діяльності в умовах сталого розвитку;
- аналіз формування та використання потенціалу інвестицій у національній економіці;
- систематизація напрямів активізації інвестиційно-інноваційної діяльності в Україні;
- обґрунтування засад інтеграції інноваційної стратегії в загальну стратегію сталого розвитку країни.

Об'єкт дослідження – процес формування та реалізації державної інноваційної політики в умовах активізації трендів забезпечення сталого розвитку економічних систем.

Предмет дослідження – теоретичні аспекти формування інноваційної політики держави в системі стимулювання сталого економічного розвитку

Основою роботи є загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, спрямовані на отримання достовірних результатів, зокрема сукупність прийомів аналізу наукової літератури, нормативно-правових актів, документів органів державної влади, громадських організацій, матеріалів періодичних видань та інтернет-джерел. У ході дослідження використано такі методи: історичний – для дослідження стану наукових досліджень проблематики державного регулювання інвестиційно-інноваційної діяльності; структурно-функціональний – для з'ясування ролі держави в процесі регулювання інвестиційно-інноваційної діяльності; порівняльний – для зіставлення зарубіжного і українського досвіду формування державної політики інвестиційно-інноваційної діяльності; економіко-статистичний – для встановлення диспропорцій у розвитку регіонів; морфологічний – при формулюванні пропозицій щодо підвищення економічної ефективності та її впливу на розвиток інвестиційно-інноваційного потенціалу галузей і регіонів.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативно-правові акти України, статистичні дані Державної служби статистики України, програми органів державної влади з питань державного регулювання інвестиційно-інноваційної діяльності, економічної політики та соціально-економічного розвитку.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1 Сутність та основні види інновацій

Інновація - це процес впровадження нових ідей, методів, продуктів чи послуг, які мають практичне значення та здатні створити нову цінність або покращити існуючі процеси. Інновація може бути технологічною, організаційною, соціальною або економічною [28].

Інноваційна діяльність – «діяльність, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг» [2].

Інновація з точки зору функціонування держави передбачає впровадження нових ідей, технологій, практик або моделей, що сприяють розвитку економіки, підвищенню ефективності державних установ та покращенню якості життя громадян. Інновації є не лише результатом діяльності приватного сектора, а й важливим елементом державної політики, що орієнтується на розвиток національних інтересів і забезпечення сталого соціально-економічного прогресу.

Держава розглядає інновації як важливий фактор для підвищення продуктивності, конкурентоспроможності та стійкості економіки. Впровадження нових технологій, розвиток наукових досліджень, модернізація інфраструктури сприяють зростанню ВВП та економічному прогресу. Держава може підтримувати інновації через фінансування наукових досліджень, надання субсидій для стартапів, а також створення сприятливих умов для бізнесу (наприклад, через податкові пільги або зниження регуляторного тиску) [21].

Для ефективного розвитку інновацій держава повинна формувати стратегічну інноваційну політику, що включає визначення пріоритетних галузей для інвестицій та досліджень (наприклад, технології, охорона здоров'я, енергетика). Важливим елементом є розробка національних інноваційних стратегій, програм і законодавчих ініціатив, що сприяють стимулюванню інноваційного середовища на всіх рівнях: від малого і середнього бізнесу до великих корпорацій і наукових установ.

Інновації можуть бути застосовані безпосередньо в системі державного управління. Це включає впровадження новітніх інформаційних технологій, автоматизацію та цифровізацію адміністративних процесів, що підвищує ефективність управлінських рішень, знижує корупційні ризики та полегшує взаємодію громадян із державними установами. Створення інноваційних форм державного управління, таких як електронні уряди, платформи для надання державних послуг в онлайн-режимі, має на меті підвищення прозорості, зручності і доступності для населення. Інноваційні підходи в освіті та навчанні можуть допомогти державі вирішувати проблему кваліфікації робочої сили [22].

Важливо підтримувати програми, які сприяють розвитку критичного мислення, технологічних навичок і здатності до адаптації в умовах швидких змін. Інвестування в освіту та наукові дослідження дозволяє державі не тільки підтримувати інноваційний потенціал, але й створювати висококваліфіковану робочу силу для нових індустрій.

Інновації також можуть сприяти розв'язанню соціальних проблем, таких як нерівність, безробіття, бідність та зміни клімату. Держава може розвивати політики, які підтримують соціальні інновації через нові моделі соціального підприємництва, сприяння соціальним програмам, інклюзивному розвитку. Важливим аспектом є забезпечення регулювання інноваційної діяльності. Держава повинна створювати законодавчі та нормативні рамки, які регулюють впровадження нових технологій, зокрема в таких галузях, як штучний інтелект, біотехнології, енергетика, фінансові технології тощо. Окрім того, держава має

захищати інтелектуальну власність, стимулювати науково-дослідні ініціативи та створювати механізми для комерціалізації наукових розробок.

Інновації з точки зору держави та державного управління є важливим інструментом для забезпечення сталого розвитку країни. Вони сприяють економічному зростанню, покращенню якості державних послуг та вирішенню соціальних проблем. Успіх інноваційної діяльності залежить від ефективної державної політики, правильного регулювання та підтримки інноваційного середовища [30].

В науковій літературі увага приділяється дослідженню інноваційного потенціалу та його впливу на інвестиційну привабливість [14, 20].

Визначення сучасних підходів до оцінки ефективності оцінювання інновацій, а також методичного забезпечення інноваційної діяльності є надзвичайно актуальним. Проте, незважаючи на численні дослідження у цій сфері, у науковій літературі все ще немає єдиного визначення терміна «інноваційний потенціал». Це свідчить про складність і неоднозначність у розумінні сутності цієї категорії. Актуальність питання обумовлює необхідність аналізу порівняно нової економічної категорії – «інноваційно-інвестиційна діяльність» [6]. Важливо дослідити її сутність, значення, напрями формування, сфери застосування, методи оцінки та управління.

Практика підтверджує актуальність цього питання, але водночас вказує на недостатню його дослідженість. Це проявляється у відсутності чіткого тлумачення термінів, таких як «інноваційно-інвестиційна діяльність», «інноваційний потенціал», «інновація» і «нововведення», а також у підміні цих понять близькими, але не тотожними категоріями. Зокрема, бракує системного та методологічного підходу до їх вивчення. У цьому контексті важливо мати підхід, який структурує категорію інноваційно-інвестиційної діяльності, визначає її ключові елементи, формує класифікацію інноваційного потенціалу, створює моделі для відображення сутності цього явища та надає рекомендації для підвищення ефективності інноваційної діяльності й формування інноваційної стратегії розвитку [5, 10].

Прагнення до економічного зростання завжди супроводжується необхідністю розв'язання інноваційних завдань. Очевидно, що інноваційний фактор відіграватиме вирішальну роль у забезпеченні стійкого розвитку економіки України як у короткостроковій, так і довгостроковій перспективі.

Інноваційна діяльність як практика існує давно, оскільки людство завжди прагнуло підвищити ефективність своєї діяльності шляхом впровадження нововведень. Основи теорії інноваційного розвитку були закладені у 1930-х роках у працях М. Туган-Барановського, М. Кондратьєва та Й. Шумпетера. У 1940–1960-х роках дослідження в цій галузі стали більш прикладними, що сприяло деталізації базових ідей попередників (Д. Берн, С. Кузнець, Б. Твісс, Дж. Брайт). У 1970-х роках формування постіндустріального суспільства викликало новий теоретичний прорив завдяки роботам Г. Менша та Ю. Яковця.

На думку В.М. Гейця, інноваційна діяльність – це процес, спрямований на використання та комерціалізацію результатів наукових досліджень для оновлення та покращення якості продукції, вдосконалення технологій виробництва та їх впровадження на ринках. Це передбачає практичне застосування інтелектуального та науково-технологічного потенціалу для створення нових або суттєво покращених продуктів чи послуг, що відповідають попиту споживачів [11].

У ширшому розумінні інноваційно-інвестиційна діяльність охоплює інноваційну активність, пов'язану з капітальними вкладеннями в інновації. Інвестиції, у свою чергу, поділяються на реальні (вкладення в засоби виробництва, активи) та фінансові (придбання цінних паперів).

Термін «інновація» охоплює усі нововведення, які сприяють економії ресурсів або створюють умови для такої економії. Інноваційний процес охоплює цикл від ідеї до її практичної реалізації, зокрема в підприємницьких структурах, які вирішують виробничі та комерційні завдання, підвищують економічне зростання та конкурентоспроможність [8].

Загальнонаукове поняття «інновація» означає цільову зміну в системі [6, 23]. Це може бути як якісна, так і кількісна зміна в різних елементах системи.

Й. Шумпетер описав інновації як «нові комбінації» змін у розвитку економічних систем, а сам термін увів у 1930-х роках.

Інноваційний процес передбачає кілька етапів [9]: генерування ідеї (наукове відкриття), розробка ідеї в прикладному аспекті, реалізація нововведення у практиці.

Нововведення вважається результатом інноваційного процесу і має відповідати певним вимогам: забезпечувати новизну, підвищувати ефективність, приносити довгострокову користь, узгоджуватись із іншими інноваціями [26].

Якість нововведень залежить від організації інноваційного процесу. Сучасні методики оцінювання ефективності інноваційної діяльності та її методологічного забезпечення продовжують розвиватися. Незважаючи на значну кількість досліджень із цієї тематики, однозначного визначення поняття «інноваційний потенціал» у науковій літературі досі немає. Це свідчить про різноманітність підходів до його трактування. Ця невизначеність підкреслює необхідність аналізу інноваційно-інвестиційної діяльності, що включає визначення її сутності, ключових напрямів розвитку, а також розробку ефективних методів оцінки та управління.

Попри актуальність питання, рівень його дослідженості залишається недостатнім. Це підтверджується різним розумінням таких категорій, як «інновація», «інноваційний потенціал», «нововведення» [6, 17, 18]. Часто ці терміни використовуються взаємозамінно, що спричиняє плутанину та ускладнює розробку системного підходу. У відповідь на це необхідно уточнити поняття, структурувати категорії, визначити основні елементи інноваційно-інвестиційної діяльності та розробити стратегії її ефективного впровадження.

В умовах ринкової економіки інновації стають ключовим чинником сталого економічного зростання. Історично цей напрям був закладений у працях М. Туган-Барановського, М. Кондратьєва, Й. Шумпетера, які стали основою для подальшого розвитку інноваційних теорій. Дослідження середини

XX століття набули прикладного характеру, що дозволило перейти до детальнішого вивчення інноваційних процесів [14].

В.М. Геєць розглядає інноваційну діяльність як спрямовану на практичне використання результатів наукових досліджень для створення нових товарів, послуг, технологій, які покращують їхню якість та забезпечують конкурентоспроможність на ринку. Це визначення охоплює як технологічний аспект, так і процес удосконалення соціального обслуговування. У загальному сенсі інноваційно-інвестиційна діяльність включає інвестиції, спрямовані на реалізацію інновацій [11].

Інновації характеризуються новизною та значущістю, що дозволяє знизити витрати, покращити якість продукції або розширити асортимент. Вони є комплексним явищем, що включає всі етапи від ідеї до впровадження в практику. Ключова роль у цьому процесі належить менеджменту, який забезпечує інтеграцію всіх елементів інноваційного процесу [28].

Інновації в системі забезпечення сталого розвитку держави можуть бути класифіковані за кількома критеріями, що дозволяє зрозуміти їхній вплив на економічну, соціальну та екологічну стабільність країни. Оскільки сталий розвиток охоплює не лише економічні, але й екологічні та соціальні аспекти, інновації повинні відповідати принципам сталості, що передбачають довгострокову стабільність та ефективне використання ресурсів. Залежно від різних критеріїв можна виділити кілька основних типів інновацій, які сприяють забезпеченню сталого розвитку держави [7].

Перш за все, до екологічних інновацій, або «зелених» інновацій, належать технології, спрямовані на збереження навколишнього середовища та зменшення негативного впливу на природу. Це можуть бути відновлювальні джерела енергії, такі як сонячні та вітрові електростанції, енергоефективні будівельні матеріали та технології, а також розвиток «зеленого» транспорту, зокрема електричних автомобілів чи транспорту на водневому паливі. Вони сприяють зменшенню викидів парникових газів, збереженню енергетичних ресурсів і покращенню якості навколишнього середовища.

Соціальні інновації орієнтовані на поліпшення якості життя людей, зокрема через розвиток нових моделей соціальних послуг, покращення рівня освіти та охорони здоров'я, а також вирішення соціальних проблем, таких як бідність та нерівність (створення інклюзивних технологій для людей з обмеженими можливостями, розвиток соціального підприємництва, інновації в галузях охорони здоров'я та освіти, такі як телемедицина чи онлайн-освіта). Вони допомагають забезпечити доступність соціальних послуг для вразливих верств населення та створюють нові можливості для соціальної інтеграції.

Технологічні інновації зосереджені на розвитку нових технологій або вдосконаленні існуючих, що дозволяє підвищити ефективність виробництва та сприяти технологічному прогресу. Це основа для модернізації економіки та підвищення її конкурентоспроможності. Прикладами таких інновацій є автоматизація виробництва, індустрія 4.0, інновації в агросекторі, які дозволяють зменшити витрати води і підвищити врожайність, а також застосування цифрових технологій та Інтернету речей у промисловості та інфраструктурі.

Економічні інновації включають нові бізнес-моделі, фінансові інструменти та ринкові механізми, що сприяють стабільному зростанню економіки, залученню інвестицій і зменшенню нерівності. Це може бути розвиток фінансових технологій (Fintech), нові моделі бізнесу на основі циркулярної економіки, а також системи фінансування для малих і середніх підприємств, що спеціалізуються на сталому розвитку [27].

Організаційні інновації передбачають зміни в управлінських процесах, що дозволяють підвищити ефективність виробництва та знизити витрати (оптимізація управлінських процесів у сфері ланцюгів постачання та логістики, використання інформаційних технологій для покращення роботи організацій тощо).

Політичні інновації стосуються змін у політичних і адміністративних структурах, які сприяють створенню сприятливого клімату для розвитку сталого економічного зростання та соціальної стабільності. Вони можуть

включати реалізацію ефективної державної політики у сфері екології, відновлювальних джерел енергії, реформу системи державного управління та боротьбу з корупцією, а також удосконалення механізмів регулювання інноваційної діяльності.

Інфраструктурні інновації спрямовані на створення нових або модернізацію існуючих інфраструктурних об'єктів, що підтримують сталий розвиток держави. Це розвиток «розумних» міст та інфраструктури на основі новітніх технологій, модернізація енергетичних мереж для підвищення ефективності використання енергоресурсів, а також інвестиції в екологічно чистий транспорт, зокрема в електричні автомобілі та залізничний транспорт.

Можна виділити ще кілька варіантів, які допомагають оцінити різні аспекти інноваційного процесу у контексті сталого розвитку держави [29, 31].

За стадією життєвого циклу інновації поділяються на ринкові, процесні та системні. Ринкові інновації спрямовані на розвиток нових продуктів чи послуг, які мають велику потенційну ринкову цінність, включаючи запуск нових технологій або бізнес-моделей, що стимулюють зростання ринку. Процесні інновації стосуються вдосконалення технологічних чи організаційних процесів у виробництві та наданні послуг, що зменшують витрати, підвищують ефективність або скорочують негативний вплив на довкілля. Системні інновації відображають комплексні зміни, які впливають на всі аспекти соціально-економічної системи, наприклад, на зміни в енергетичних системах або транспортуванні в глобальному контексті.

Інновації можуть бути класифіковані і за напрямом впливу на довкілля. Екологічно сталий розвиток включає інновації, що сприяють зниженню екологічного сліду, запобіганню деградації природних ресурсів та покращенню екологічних умов, такі як енергозбереження, використання відновлювальних джерел енергії. «Зелені» інновації стосуються конкретних інновацій, які спрямовані на розвиток і впровадження екологічно чистих технологій, що зменшують використання не поновлюваних ресурсів і мінімізують забруднення навколишнього середовища. Інновації в управлінні природними ресурсами

включають нові підходи до раціонального використання водних, земельних та інших природних ресурсів з метою мінімізації втрат та покращення ефективності їх використання.

За рівнем впливу інновації поділяються на макроекономічні, мезоекономічні та мікроекономічні інновації. Макроекономічні інновації мають великий масштаб і впливають на економіку на національному або глобальному рівні, наприклад, розвиток інфраструктури, цифровізація економіки. Мезоекономічні інновації стосуються середніх підприємств або секторів економіки і мають значний вплив на локальний розвиток, зокрема на рівні галузей або регіонів. Мікроекономічні інновації спрямовані на зміни в окремих підприємствах або в межах певних бізнес-моделей, які дозволяють збільшити ефективність і конкурентоспроможність на рівні малого і середнього бізнесу.

Інновації можна також класифікувати за методами впровадження. Інновації, що здійснюються через підприємництво, є бізнес-орієнтованими і створюються та реалізуються підприємцями через стартапи, малий і середній бізнес. Інновації, що підтримуються державою, стимулюються через державні програми, політики та інструменти, наприклад, субсидії для «зелених» технологій, програми підтримки малого бізнесу, науково-дослідні гранти. Інновації, що реалізуються через співпрацю з міжнародними організаціями, можуть бути спрямовані на розв'язання глобальних проблем, таких як зміна клімату, розвиток зеленої економіки через міжнародні угоди і фінансування.

Є поділ інновацій за темпами розвитку. Радикальні інновації значно змінюють існуючий порядок або технології, ведучи до істотного прогресу і часто створюючи нові ринки чи сегменти ринку. Покращувальні інновації базуються на вдосконаленні існуючих продуктів або процесів, сприяють їх підвищенню ефективності без великих структурних змін. Інкрементальні інновації є поступовими змінами або вдосконаленнями, що впроваджуються у короткостроковій перспективі, з метою збереження стабільності і підтримки сталого розвитку в межах існуючої моделі.

За сферою застосування інновації можуть бути класифіковані в енергетиці, аграрному секторі, промисловості тощо.

Ці класифікації дозволяють систематизувати та глибше зрозуміти роль інновацій у процесах сталого розвитку на різних рівнях та у різних секторах економіки. Кожен тип інновацій відіграє важливу роль у досягненні збалансованого розвитку країни, поєднуючи економічні, соціальні та екологічні аспекти.

Інноваційний процес включає генерування ідей, її розробку та впровадження. Ефективне управління цими етапами визначає результативність інноваційної діяльності. Впровадження інновацій залежить від рівня організації процесу, наявності ресурсів і подолання опору до змін [32].

Інноваційна діяльність є ключовою складовою стійкого економічного зростання та конкурентоспроможності. Важливо розглядати її в широкому контексті, враховуючи технічні, організаційні, економічні, соціальні та екологічні аспекти. Лише комплексний підхід дозволить розкрити потенціал інноваційної активності, сприяти розвитку підприємств та забезпечити економічну стабільність.

1.2. Засади державного регулювання рівня інноваційного потенціалу в умовах сталого розвитку

Засади державного регулювання рівня інноваційного потенціалу в умовах сталого розвитку полягають у визначенні комплексної стратегії, спрямованої на стимулювання інновацій, підвищення науково-технічного прогресу та забезпечення сталого економічного розвитку. Оскільки інновації є ключовим фактором для досягнення високого рівня економічної продуктивності та конкурентоспроможності, державне регулювання інноваційної діяльності повинно включати низку стратегічних заходів, спрямованих на підтримку

наукових досліджень, розвиток технологій, а також інтеграцію екологічних та соціальних аспектів у процеси інноваційної трансформації [24].

Однією з основних засад є створення стабільної та прогнозованої нормативно-правової бази, що сприяє розвитку інновацій. Це включає розробку законів та нормативних актів, які сприяють захисту інтелектуальної власності, підтримці технологічних стартапів, а також забезпеченню безпеки та екологічної чистоти інновацій. Потрібно розробити ефективні механізми нагляду за новими технологіями, що дозволить зменшити екологічні та соціальні ризики [17].

Державне регулювання має включати заходи з фінансування науково-дослідних і дослідно-конструкторських розробок, а також підтримки інноваційних підприємств через державні субсидії, пільгові кредити та інші форми фінансової підтримки. Важливим є розвиток інституційних механізмів для залучення приватних інвесторів до інноваційних проєктів, зокрема через державні інвестиційні фонди або механізми публічно-приватного партнерства. Це дозволить збільшити рівень інвестицій у сферу інновацій та підвищити ефективність використання наявних ресурсів [19].

Засадничим для інноваційного потенціалу є інтеграція принципів сталого розвитку, що передбачають ефективне використання природних ресурсів, зниження негативного впливу на навколишнє середовище та розвиток відновлюваних джерел енергії. Держава повинна підтримувати екологічно чисті технології, стимулюючи інвестування в зелені інновації. Зокрема, важливо забезпечити доступність «зелених» технологій для малих і середніх підприємств, що дозволить значно зменшити екологічний слід економіки.

Для розвитку інноваційного потенціалу важливою умовою є постійне підвищення рівня освіти та кваліфікації кадрів, зокрема в галузі науки, технологій, інженерії та математики (STEM). Державне регулювання повинно забезпечувати тісну співпрацю між освітніми закладами, науковими установами та підприємствами, що дозволить ефективно трансформувати наукові розробки в комерційно успішні інновації [8].

Важливим напрямом є активне залучення до міжнародних ініціатив та угод щодо інновацій, що дозволить Україні інтегрувати свої інновації у світовий контекст. Участь у міжнародних програмах та партнерствах сприятиме доступу до нових технологій, фінансових ресурсів, а також дозволить обмінюватися досвідом з іншими країнами, що вже мають розвинену інноваційну екосистему [12].

Для забезпечення сталого розвитку інноваційної політики необхідно запровадити систему моніторингу та оцінки результативності впроваджених інновацій. Державне регулювання має передбачати регулярну оцінку інноваційних програм, коригування стратегії в разі необхідності, а також визначення пріоритетів розвитку на основі аналізу потреб суспільства та економіки.

Ієрархічна структура компонентів оцінки інвестиційного потенціалу держави включає кілька рівнів, кожен з яких відображає важливі аспекти, що впливають на здатність держави залучати інвестиції та ефективно використовувати їх для забезпечення сталого розвитку економіки. На макроекономічному рівні оцінюються економічна стабільність, загальний економічний розвиток, фіскальна політика та грошово-кредитна політика. Економічна стабільність, рівень інфляції, валютна політика і державний борг є критичними для створення сприятливого інвестиційного середовища, тоді як темпи зростання ВВП, рівень зайнятості, доходи на душу населення та ефективність ринкових механізмів визначають загальний економічний розвиток. Фіскальна політика, податкові ставки, рівень державних витрат та структура бюджету також відіграють важливу роль у стимулюванні інвестицій. Окрім того, грошово-кредитна політика, що включає норми процентних ставок і рівень ліквідності, впливає на доступність кредитів для підприємств [33].

На мікроекономічному рівні оцінюються умови для ведення бізнесу, інфраструктурна спроможність, ринкова конкуренція та податкові стимули. Інвестиційний клімат, який включає наявність регуляторних бар'єрів, прозорість адміністративних процедур і бізнес-клімат в країні, є важливим для

залучення капіталу. Розвиненість транспортної, енергетичної та інформаційної інфраструктури також визначає можливості для розвитку бізнесу і реалізації інвестиційних проектів. Водночас наявність стимулів, таких як податкові пільги для інвесторів, допомагає залучити капітал у високотехнологічні галузі [34].

Інституційний рівень передбачає оцінку правової системи, рівня корупції та бюрократії, прозорості державної політики та інвестиційних інститутів. Важливою складовою є ефективність правових норм, що захищають права інвесторів, а також гарантії від випадкових втрат. Справедливість і ефективність правової системи відіграють важливу роль у забезпеченні інвестиційної привабливості країни. Також на цьому рівні оцінюється рівень корупції та бюрократичних бар'єрів, які можуть знижувати ефективність інвестиційної діяльності. Прозорість і передбачуваність державної політики допомагають зменшити політичні ризики, що є важливим для інвесторів. Інвестиційні інститути та послуги, такі як інвестиційні агенції і спеціальні економічні зони, також сприяють створенню сприятливих умов для залучення капіталу.

Регіональний рівень оцінки інвестиційного потенціалу включає в себе оцінку регіональної політики, інфраструктурних можливостей та місцевої управлінської ефективності. Інвестиційна політика на регіональному рівні включає заходи, спрямовані на залучення інвестицій у певні території, зокрема через створення спеціальних економічних зон та інвестиційних преференцій. Розвиненість інфраструктури на регіональному рівні, зокрема транспортних та енергетичних мереж, має велике значення для розвитку бізнесу в конкретних територіях. Місцева ефективність управління проектами та інвестиціями також є важливою складовою, оскільки вміння місцевих органів влади здійснювати ефективне управління може значно підвищити привабливість регіону для інвесторів [16].

Соціальний рівень оцінює рівень освіти та кваліфікації робочої сили, демографічну ситуацію та соціальну стабільність. Високий рівень освіти та кваліфікації трудових ресурсів є важливими факторами для розвитку

інноваційних та технологічних галузей. Демографічна ситуація, рівень зайнятості та соціальна стабільність також впливають на інвестиційну привабливість країни, оскільки інвестори прагнуть працювати в умовах соціальної стабільності та наявності кваліфікованих кадрів.

Екологічний рівень оцінює екологічну політику та екологічну стабільність. Це включає заходи з охорони навколишнього середовища, підтримку зелених технологій і відновлювальних джерел енергії. Сталий розвиток, екологічні ініціативи та інвестиції в екологічно чисті проекти можуть стати важливим фактором для залучення інвестицій, оскільки зростає попит на інновації в сфері екології та енергозбереження.

Інноваційний рівень оцінює науково-технічний потенціал, підприємницьку культуру та інноваційну інфраструктуру. Рівень розвитку науки та технологій, інвестиції в науково-дослідницьку діяльність, наявність інноваційних хабів і стартапів сприяють розвитку інноваційних підприємств та створенню нових технологій, що може залучати інвесторів у високотехнологічні сектори економіки.

Міжнародний рівень оцінює міжнародну торгівлю та економічні відносини, міжнародний фінансовий доступ та репутацію країни на світовій арені. Інтеграція в світову економіку, участь у міжнародних торгових угодах та організаціях, а також доступ до міжнародних фінансових ресурсів є важливими для залучення іноземних інвестицій. Репутація країни на міжнародній арені, її кредитні рейтинги та участь у міжнародних ініціативах щодо сталого розвитку сприяють збільшенню інвестиційної привабливості.

Ієрархічна структура оцінки інвестиційного потенціалу держави дозволяє комплексно підходити до оцінки та управління наявними ресурсами, створюючи умови для залучення інвестицій, їх ефективного використання та забезпечення сталого розвитку економіки країни [18].

Державне регулювання інноваційного розвитку має включати регулярну оцінку ефективності реалізованих інноваційних програм, що дозволяє вчасно виявляти сильні та слабкі сторони наявних стратегій. Оцінка таких програм

повинна базуватися на конкретних показниках, що відображають їх вплив на економічне зростання, технологічний прогрес та соціальний добробут. Важливо, щоб процес оцінки не обмежувався лише фінансовими результатами, але й охоплював ефекти в таких сферах, як створення нових робочих місць, підвищення рівня освіти та кваліфікації кадрів, розвиток екологічно чистих технологій та інші важливі аспекти сталого розвитку.

У разі виявлення неефективності окремих програм, стратегія повинна бути коригована. Це може включати зміну пріоритетів, перенаправлення ресурсів на найбільш перспективні проекти, адаптацію під нові економічні та технологічні реалії. Під час коригування необхідно враховувати швидкість змін у глобальному інноваційному середовищі та інтеграцію національної економіки в міжнародні технологічні ініціативи.

Також, важливим аспектом є визначення пріоритетів розвитку на основі детального аналізу потреб суспільства та економіки. Сучасні інноваційні стратегії повинні бути орієнтовані не тільки на короткострокову вигоду, а й на вирішення довгострокових соціальних та економічних проблем, таких як забезпечення сталого економічного розвитку, енергетична безпека, екологічна сталість і підвищення рівня життя громадян. Оцінка потреб суспільства та економіки повинна бути системною, базуватися на наукових дослідженнях та прогнозах, що дозволяє державі спрямовувати ресурси на найбільш актуальні й необхідні для країни інновації.

Проблеми інноваційного розвитку та інвестиційної привабливості України полягають у відсутності чіткої стратегії науково-технічного розвитку, нестачі фінансових ресурсів для проведення досліджень і впровадження інновацій, незавершеності нормативно-правової бази, що створює правову нестабільність і ускладнює діяльність інноваційних економічних суб'єктів. Крім того, існує невідповідність структури економіки вимогам інноваційного розвитку, недосконала система пріоритетів науково-технічного розвитку, повільне формування ринку інноваційної продукції, низька готовність органів державного управління підтримувати інноваційну діяльність, застарілість

наукової бази та брак кваліфікованих кадрів, а також проблеми підприємництва, зокрема недоліки у захисті прав інвесторів, новаторів і власників інтелектуальної власності [40].

У зв'язку з цими проблемами пріоритетами інноваційно-інвестиційної діяльності повинні бути розвиток високих технологій, зокрема виробництво конкурентоспроможних товарів, орієнтованих на експорт та імпортозаміщення, підтримка аграрного сектору, зокрема виробництво екологічно чистих продуктів харчування через стимулювання фермерства, впровадження ресурсо- та енергозберігаючих технологій, що передбачає глибоку переробку сировини та використання екологічних рішень, а також розвиток сучасних засобів зв'язку та транспорту, що включає створення і модернізацію транспортних і інформаційних мереж [46].

Стратегічні напрямки розвитку мають бути засновані на таких засадах: державна підтримка у вигляді розробки та реалізації інноваційно-інвестиційних програм на національному та регіональному рівнях, удосконалення нормативно-правової бази для забезпечення стабільності законодавства та зниження адміністративних бар'єрів, фінансова підтримка через створення механізмів для залучення як внутрішніх, так і зовнішніх інвестицій, розвиток людського капіталу через модернізацію освіти, підтримку наукових досліджень, а також стимулювання творчої та інноваційної діяльності [44]. Важливою складовою є також екологічна політика, що передбачає інтеграцію екологічних стандартів у всі сфери економічного розвитку.

Висновки до першого розділу

Інновації є основою сталого розвитку держави, оскільки вони дозволяють покращити всі аспекти економічного, соціального та екологічного розвитку. Важливо, щоб інноваційні стратегії відповідали принципам сталості, забезпечуючи баланс між економічним зростанням, соціальною стабільністю та охороною навколишнього середовища. Система класифікації інновацій у

контексті сталого розвитку має бути гнучкою, що дозволяє ефективно адаптувати стратегії до змінюваних умов та актуальних потреб країни.

Формування ефективної інвестиційної політики має включати такі моменти: оцінку ресурсного потенціалу, виявлення та активізацію невикористаних можливостей економічних агентів, підвищення конкурентоспроможності влади через модернізацію адміністративного управління та впровадження прозорих механізмів управління інвестиціями, креативний підхід до розвитку програм підтримки інноваційних стартапів і малого бізнесу, а також мобілізацію ідей та ресурсів шляхом створення регіональних стратегій, що враховують соціально-економічні та екологічні особливості.

Перспективи інноваційно-інвестиційної діяльності можна оцінити таким чином: інноваційно-інвестиційна політика має стати основою для модернізації економіки України та її регіонів, а основним пріоритетом є створення стабільного інвестиційного клімату, що дозволить залучати інвесторів і стимулювати регіональний розвиток.

РОЗДІЛ 2

ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

2.1. Правові основи здійснення інвестиційно-інноваційної діяльності в Україні

Законодавство України у сфері інноваційної діяльності ґрунтується на положеннях Конституції України і включає закони, такі як «Про інноваційну діяльність» [2], «Про наукову і науково-технічну діяльність» [4], «Про наукову і науково-технічну експертизу», «Про спеціальний режим інвестиційної та інноваційної діяльності технологічних парків» та інші нормативно-правові акти, які регулюють суспільні відносини у цій галузі [1, 3].

Ключовою метою стратегії соціально-економічного розвитку на основі інновацій є створення інноваційної системи, яка зможе забезпечити конкурентні переваги завдяки використанню наукового потенціалу країни та передових технологій. На сучасному етапі науково-технічний прогрес є основним чинником розвитку як на національному, так і на глобальному рівні.

Державне регулювання науково-технічної діяльності має базуватися на таких заходах [25, 37, 59]:

- Розробка законодавчої бази, що сприяє розвитку науки та інновацій.
- Захист прав інтелектуальної власності.
- Виділення бюджетних коштів (3-4% від ВВП) на підтримку наукових досліджень, реалізацію інноваційних програм і проєктів, що сприяють розвитку регіонів та економіки загалом.
- Надання пільгових умов кредитування, а також податкових і митних преференцій для організацій, що займаються науковими дослідженнями або створенням новітніх технологій.

- Застосування механізмів страхування ризиків, пов'язаних із науковою, технічною та інноваційною діяльністю.
- Підтримка науково-технічної співпраці між різними галузями, міжнародними партнерами та сприяння впровадженню нових технологій.
- Визначення пріоритетних напрямів розвитку науки та техніки, врахування особливостей окремих галузей, регіонів та організацій.

Основною метою державної інноваційної політики є створення умов для ефективного використання науково-технічного потенціалу України, а також впровадження екологічно чистих, ресурсозберігаючих технологій, які забезпечують конкурентоспроможність продукції.

Принципи державної інноваційної політики включають [37]:

- Орієнтацію на інноваційний розвиток економіки.
- Визначення державних пріоритетів у сфері інновацій.
- Розробку правових умов для підтримки інноваційної діяльності.
- Збереження та розвиток науково-технічного потенціалу країни.
- Забезпечення взаємодії науки, освіти, виробництва та фінансового сектору.
- Використання ринкових механізмів для стимулювання інновацій та підприємництва.
- Розвиток міжнародної співпраці, трансферу технологій та підтримки вітчизняної продукції на внутрішньому та зовнішньому ринках.
- Формування сприятливих умов для розвитку інноваційної інфраструктури та кадрового потенціалу.

Цілі інноваційної діяльності є такими:

- Реалізацію інноваційних програм і проєктів.
- Розвиток нових знань та інтелектуальних продуктів.
- Виробництво сучасного обладнання та технологічних процесів.
- Покращення організаційно-технічних рішень, які підвищують ефективність виробництва і якість життя.
- Створення нових видів конкурентоспроможної продукції.

Цей комплексний підхід сприятиме поступовому переходу України до інноваційної моделі розвитку та зміцненню її позицій у світовій економіці.

Державне регулювання інноваційної діяльності в Україні реалізується через кілька механізмів, кожен з яких сприяє розвитку інноваційного середовища та стимулює залучення інвестицій у науково-технічний прогрес [29, 38].

1. Визначення та підтримка пріоритетних напрямів інноваційної діяльності на всіх рівнях – державному, галузевому, регіональному та місцевому. Цей механізм передбачає встановлення стратегічних цілей для розвитку інновацій у країні, галузях економіки, а також на територіальному рівні. Держава визначає сфери, в яких є найбільший потенціал для впровадження новітніх технологій, та формує цілі і завдання для кожного рівня управління з урахуванням особливостей регіонів і потреб економіки.

2. Розробка та впровадження інноваційних програм на державному, галузевому та регіональному рівнях. Інноваційні програми є інструментами, що забезпечують реалізацію національних та локальних стратегій розвитку інновацій. Ці програми спрямовані на підтримку досліджень і розробок, а також на комерціалізацію наукових досягнень. Вони включають заходи для підтримки стартапів, розширення ринку інноваційних продуктів та послуг, створення інноваційних кластерів і технологічних парків.

3. Формування правової бази і створення економічних механізмів для стимулювання інноваційної діяльності. Створення та удосконалення законодавчої бази є ключовим елементом регулювання інновацій. Це включає розробку законів та підзаконних актів, що регулюють інтелектуальну власність, інвестиційну діяльність, технологічні стандарти, захист прав інвесторів та підприємців, а також створення економічних механізмів підтримки інновацій, таких як гранти, субсидії, пільгові кредити тощо.

4. Захист прав і законних інтересів суб'єктів, які займаються інноваційною діяльністю. Державне регулювання повинно забезпечувати захист інтелектуальної власності, підтримку авторських прав та патентів. Це

важливо для забезпечення правового захисту новаторів, винахідників, підприємців та інших учасників інноваційного процесу. Крім того, необхідно забезпечити правову стабільність, що є важливою умовою для залучення інвестицій та розвитку інноваційних стартапів.

5. Фінансування інноваційних проєктів. Одним із основних механізмів державного регулювання є фінансова підтримка інноваційних проєктів, зокрема через державні інвестиційні фонди, програми кредитування, гранти та субсидії. Це дозволяє забезпечити стартову підтримку для підприємців, які розвивають новітні технології, а також для стартапів, що займаються дослідженнями і розробками. Фінансування може надаватися на різних етапах реалізації інноваційних проєктів, включаючи етапи наукових досліджень, розробки прототипів, тестування та комерціалізації [45].

6. Заохочення комерційних банків та фінансово-кредитних установ до кредитування інноваційних проєктів. Оскільки інноваційні проєкти мають високий рівень ризику, держава повинна створювати стимули для комерційних банків і фінансових установ, щоб вони надавали кредити на інноваційні проєкти. Це може бути здійснено через надання гарантій, пільгові умови кредитування, а також через створення спеціальних фінансових інструментів, таких як венчурні фонди, які підтримують інноваційні стартапи.

7. Встановлення податкових пільг для суб'єктів інноваційної діяльності. Одним із важливих інструментів стимулювання інновацій є система податкових пільг, яка дозволяє зменшити податкове навантаження на підприємства, що займаються інноваційною діяльністю. Це може включати пільги на прибутковий податок, податок на додану вартість, пільги для стартапів або малих підприємств, що займаються дослідженнями та розробками.

8. Підтримка розвитку сучасної інноваційної інфраструктури. Інноваційна інфраструктура включає в себе технологічні парки, інноваційні кластери, дослідницькі центри, бізнес-інкубатори, а також інші інститути, які створюють умови для реалізації інноваційних ідей. Держава повинна забезпечити їх фінансування та розвитку, а також сприяти створенню партнерств між

державними, науковими та приватними структурами для посилення інноваційної діяльності в країні [47].

Інноваційна діяльність охоплює всі етапи від розробки ідеї до її реалізації у вигляді нових чи вдосконалених продуктів і технологій. Це включає наукову, науково-технічну, патентно-ліцензійну діяльність, а також безпосереднє впровадження інновацій у виробництво.

Такий підхід забезпечує сприятливе середовище для створення інновацій, сприяє розвитку економіки та підвищенню конкурентоспроможності України.

Законодавче визначення інноваційної діяльності в Україні закріплене в ряді нормативно-правових актів, кожен із яких пропонує власний підхід до трактування цього поняття.

Згідно зі ст. 325 Господарського кодексу України, інноваційна діяльність - це діяльність учасників господарських відносин, яка здійснюється на основі інвестицій для реалізації довгострокових науково-технічних програм із тривалими строками окупності, впровадження новітніх науково-технічних досягнень у виробництво й інші сфери життя [1].

Відповідно до Закону України «Про інноваційну діяльність», інноваційна діяльність визначається як діяльність, спрямована на використання результатів наукових досліджень і розробок, їх комерціалізацію та створення нових конкурентоспроможних товарів і послуг [2].

У Законі України «Про інвестиційну діяльність» інноваційна діяльність розглядається як одна з форм інвестиційної діяльності, спрямована на впровадження досягнень науково-технічного прогресу у виробництво та соціальну сферу [3]. Вона включає:

- впровадження принципово нових технологій і техніки;
- структурні зміни в економіці;
- реалізацію науково-технічних програм із тривалим строком окупності;
- фінансування фундаментальних досліджень, що забезпечують якісні зміни у продуктивних силах;

- створення нових технологій, спрямованих на покращення екологічної й соціальної ситуації.

Відмінності в підходах до визначення інноваційної діяльності є такими [41, 45]:

1. Широкий підхід включає всі етапи, пов'язані з дослідженнями, розробками й інвестиціями у виробництво.
2. Вузький підхід акцентує увагу на використанні результатів наукових розробок для створення конкурентоспроможних товарів і послуг.

Відповідно до Цивільного кодексу України, інноваційна діяльність також передбачає інвестиції у наукові дослідження, розробки, створення об'єктів інтелектуальної власності, а також нових технологій.

Соціальний ефект інноваційної діяльності полягає в її здатності покращувати якість суспільних послуг, підвищувати екологічність продукції, зменшувати матеріало- та енергоємність виробництва, а також удосконалювати екологічну ситуацію. Виробнича інноваційна діяльність також створює соціально-економічний ефект, який є додатковим результатом, а не основною метою.

Основні напрями інноваційної діяльності є такими [45, 48]:

- Проведення наукових досліджень і розробок для створення об'єктів інтелектуальної власності.
- Розробка та впровадження нових видів техніки й технологій.
- Впровадження ресурсозберігаючих технологій для покращення соціальної та екологічної ситуації.
- Технічне переозброєння, реконструкція, будівництво нових підприємств із використанням інноваційних технологій.

2.2. Передумови та наслідки реалізації державної політики в сфері інноваційної діяльності

Передумовою реалізації державної політики в сфері інновацій є інвестиційний клімат, що визначається як це ступінь сприятливості ситуації в конкретній країні по відношенню до інвестицій, які можуть бути здійснені в країні, зокрема для фінансування інноваційних проєктів.

Найбільшими іноземними інвесторами в економіку України були Кіпр, Німеччина, Нідерланди, Австрія, Віргінські острови, Беліз. Піком інвестування є 2018 рік, коли загальна сума ПІІ в Україну сягала 58156,9 млн. дол. За весь період соціально-економічної кризи вплив іноземних капіталів склав 25,42% або 14785,5 млн. дол. США. Попри те, що у 2022 р. ПІІ збільшилися на 1780,8 млн. дол., або на 4,11 % порівняно з попереднім періодом, ПІІ все ще не досягли рівня 2017 і тим більше 2016 року. До того ж це зростання значною мірою викликане докапіталізацією банків з іноземним капіталом, тоді як кількість нових інвестицій залишається невисокою. В даних не враховувалися тимчасово окуповані території АРК та Севастополя, а також окуповані території. Впродовж останніх років спостерігалось зменшення обсягу іноземних інвестицій в Україну, що спричинено негативними макроекономічними чинниками: війною з РФ, погіршенням економічного клімату в країні, призупиненням промисловості в східному регіоні та активними бойовими діями на цій території (табл. 2.1).

З таблиці видно, що падіння обсягу іноземних інвестицій у 2019 році склало 28,5%, що свідчить про значний відтік закордонних інвесторів з України. Впродовж наступних двох років цей відтік дещо сповільнився і зупинився тільки на початку 2022 року. Хоча приріст притоку іноземного капіталу склав лише 1,2% у 2022 та 2,2% на початок 2023 року, він все ж таки свідчить про поживлення ситуації. При цьому інвестиції з території України залишаються практично на однаковому рівні 6,5 млрд. дол.

Динаміка прямих іноземних інвестицій

Рік	Прямі інвестиції в Україну	Відносний приріст, млн дол.	Приріст у %	Прямі інвестиції з України
2014	38 992,9	-	-	5 760,5
2015	45 370,0	6377,1	16,35	6 402,8
2016	48 197,6	2827,6	6,23	6 435,4
2017	51 705,3	3507,7	7,28	6 568,1
2018	53 704,0	1998,7	3,87	6 702,9
2019	38 356,8	-15347,2	-28,58	6 456,2
2020	32 122,5	-6234,3	-16,25	6 315,2
2021	31 230,3	-892,2	-2,78	6 346,3
2022	31 606,4	376,1	1,20	6 322,0
2023	32 291,9	685,5	2,17	6 295,0

Джерело: складено автором на основі [13]

Слід відзначити, що залучення саме довгострокових іноземних інвестицій, а також активізація діяльності з їх «просування» протягом майже усіх років незалежності України було одним із пріоритетних завдань її економічної політики, що визначалися низкою офіційних документів. Проте, на жаль, сьогодні результати є невтішними, і західні інвестори з обережністю ставляться до України.

Беззаперечним є той факт, що в Україні існує низка інвестиційно привабливих факторів, які сприяють розширенню її інвестиційних зв'язків: великий ємний та фактично конкурентно необмежений внутрішній ринок з більшості товарних позицій; географічне розташування на перетині основних транспортних шляхів між Європою та Азією; порівняно дешева та водночас кваліфікована робоча сила; науковий потенціал; розвинена інфраструктура (наявність портів, мостів, летовищ, складів, систем зв'язку, водопостачання) та інше.

Проте за одним із показників, що відображає ступінь інтеграції країни у світове господарство, розвиток її зовнішньоекономічних зв'язків та прагнення до створення відкритої, експорт орієнтованої моделі економіки -накопичені

обсяги іноземних інвестицій, Україна значно поступається переважній більшості країн з трансформаційною економікою [54].

Європейський інвестор почав залишати український ринок з 2014 по 2020 рік, але з 2021 по сьогодні обсяг європейських інвестицій зростає. Інвестиційний потік з Азії має зворотну динаміку – до 2021 року спостерігався стрімкий приріст інвестицій, після чого обсяги скоротилися практично вдвічі через падіння інвестицій з Кіпру – найбільшого азійського інвестора української економіки. Інтерес американського інвестора до вітчизняної економіки поступово падає впродовж останніх 10 років, наприклад, інвестиції з США скоротилися втричі з 1,2 млрд. дол до 430 млн. дол.

Хоча європейський інвестор переважає на ринку України, однак, обсяг інвестицій на початок 2023 року склав 18,6 млрд. дол., що на 10 млрд. дол. менше за обсяг інвестування у 2018 році, падіння склало близько 35%. Подібна ситуація характерна для усіх регіонів. Протягом 2021-2023 років обсяг інвестицій з усіх регіонів почав повільно зростати, окрім американського інвестора. Обсяг інвестицій з Америки в Україну постійно зменшується після 2019 року, наразі вони становлять лише 9% від усього іноземного капіталу в українському бізнес просторі.

При цьому у кожному регіоні виявились лідери за обсягами інвестицій в економіку України.

Таблиця 2.2 відображає важливі та суттєві тенденції іноземного інвестування в Україні.

Найбільша кількість інвесторів України, кожен з яких інвестував більше 1 млрд. дол., походить з Європи (Нідерланди, Велика Британія, Німеччина, Швейцарія та Австрія). Лідером серед європейських країн-інвесторів є Нідерланди, які забезпечують 37,9% (7 млрд. дол) усіх європейських інвестицій в Україні. Однак, найбільше в економіку України надійшло від Кіпру – 8,9 млрд. дол, що склало 86% від усіх інвестицій азійського регіону.

Таблиця 2.2

Лідери по обсягах фінансування в економіку України по регіонах світу

Місце у рейтингу	Країна	Інвестиції у 2023, млн.дол	% до заг.суми по регіону
1	2	3	4
Європа			
1	Нідерланди	7 060,9	37,9
2	Велика Британія	1 955,9	10,5
3	Німеччина	1 668,2	9,0
4	Швейцарія	1 540,7	8,3
5	Грузія	1 008,1	5,4
6	Австрія	1 005,6	5,4
7	Франція	636,0	3,4
8	Польща	593,9	3,2
9	Люксембург	526,1	2,8
10	Угорщина	500,1	2,7
11	Інші	2112,60	11,4
Азія			
1	Кіпр	8 879,5	86,0
2	Туреччина	337,9	3,3
3	Сінгапур	277,6	2,7
4	Азербайджан	213,6	2,1
5	Республіка Корея	201,7	2,0
6	Японія	139,0	1,3
7	Інші	277,9	2,7
Америка			
1	Віргінські Острови	1 311,4	48,1
2	США	488,9	17,9
3	Беліз	439,1	16,1
4	Панама	333,2	12,2
5	Канада	52,3	1,9
6	Інші	102,1	3,7
Африка			
1	Сейшельські Острови	127,2	90,5
2	Маврікій	10,6	7,5
3	Інші	2,0	1,4
Австралія і Океанія			
1	Маршаллові Острови	42,4	94,0
2	Австралія	2,0	4,4
3	Нова Зеландія	0,7	1,6

Джерело: складено автором на основі [13]

Серед американських інвесторів США і Канада займають досить посередні позиції, вклавши відповідно 488 та 52,3 млн дол. в економіку України. Це значно менше за інвестиції від більшості європейських країн.

Значна сума інвестицій надходила до України від резидентів таких країн як Кіпр, Віргінські Острови, Сейшельські Острови, Маршалові острови, Беліз, Панама, Сінгапур, Маврикій, які мають імідж «офшорних» зон ведення бізнесу.

Нерівномірною є й інвестиційна привабливість регіонів України. Лідерами в залученні іноземних інвестицій багато років є місто Київ, Дніпропетровська, Київська та Харківська області. Таке розподілення прямих іноземних інвестицій у регіональному розрізі сприяє більш ефективному соціально-економічному розвитку саме цих регіонів, що є негативним явищем. За офіційними статистичними даними, лідерами з інвестицій в та з України є три найбільші офшорні зони – Кіпр, Британські Віргінські острови і Беліз, що в загальному обсязі складає близько 40% іноземних інвестицій.

Офшорні операції розглядаються, зазвичай, як можливість нелегального вивезення капіталу. Тому про позитивний ефект від інвестицій можна стверджувати лише для інших 60% інвестованого іноземного капіталу.

За останні 2 роки обсяги іноземних інвестицій в економіку України почали поступово зростати, склавши 31,6 млрд. дол. на початок 2022 року та 32,3 млрд дол. на початок 2023 року. Однак, їх розподіл між регіонами України є досить нерівномірним (табл. 2.3). У таблиці регіони України розміщені у порядку зменшення вкладених іноземних інвестицій у 2023 році.

Для створення передумов інвестиційної привабливості України та залучення іноземних інвестицій на макrorівні необхідно: припинення збройного конфлікту в Україні; проведення комплексної реформи судової, правоохоронної та податкової системи; мінімізація рівня корупції. Необхідно чітко визначити декілька галузей економіки, які потенційно можуть стати драйверами інвестиційно-інноваційного розвитку. Такими галузями мають стати найбільш динамічно зростаючі галузі: аерокосмічна, військово-промисловий комплекс, агросектор та електронна комерція.

Оцінка інвестиційного клімату базується на таких основних чинниках:

- політична стабільність, що передбачає впевненість у довгостроковій стійкості уряду та послідовності його політики;

- дотримання законодавства, яке забезпечує прозорість податкових та правових аспектів;
- ризик та прибутковість, що полягають у оцінці економічних і політичних ризиків, періоду окупності інвестицій, поточної вартості інвестицій та норми прибутку.

Таблиця 2.3

Розподіл інвестицій між регіонами України у динаміці за 2014-2023 роки

	Обсяги на 1 січня									2023 (на 1.01)
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	
Усього	38 992,9	45 370,0	48 197,6	51 705,3	53 704,0	38 356,8	32 122,5	31 230,3	31 606,4	32 291,9
м.Київ	15 728,6	18 516,5	21 537,0	23 998,6	25 825,6	17 889,6	15 356,3	16 516,8	16 343,9	16 910,2
Дніпропетровська	8 611,0	10 620,3	10 183,3	9 880,1	8 913,0	5 784,9	4 030,6	3 491,1	3 688,2	3 577,8
Київська	1 488,5	1 574,2	1 714,8	1 798,2	1 951,5	1 750,3	1 593,4	1 516,8	1 588,7	1 591,6
Одеська	1 042,0	1 107,3	1 220,5	1 629,1	1 671,7	1 423,3	1 320,3	1 228,8	1 202,6	1 207,1
Донецька	3 720,6	4 329,2	3 559,9	3 566,7	3 789,1	2 322,0	1 748,0	1 249,6	1 116,4	1 205,9
Полтавська	449,9	550,3	701,2	942,3	064,7	1 039,4	1 000,1	1 003,0	1 008,8	1 027,0
Львівська	1 131,6	1 186,8	1 300,4	1 315,8	1 379,5	1 097,6	1 032,9	833,5	930,0	922,2
Запорізька	866,1	902,8	937,5	027,6	075,3	843,4	682,7	863,4	910,5	902,0
Івано-Франківська	615,4	492,8	624,0	642,7	813,8	925,9	836,6	826,6	904,7	894,5
Харківська	2 082,7	2 716,8	2 814,2	2 174,3	2 131,9	1 674,3	1 519,6	642,5	638,3	666,4
Луганська	579,2	629,5	713,3	785,5	826,4	578,2	443,9	436,4	438,0	436,9
Чернігівська	88,8	94,9	100,9	105,0	128,4	99,8	92,1	241,3	429,6	433,7
Закарпатська	363,7	364,4	348,5	406,4	437,5	334,2	311,8	317,0	325,1	340,0
Черкаська	222,5	289,4	285,7	882,5	887,9	512,9	348,0	334,4	335,7	334,3
Херсонська	179,6	185,5	188,6	251,5	275,2	208,2	211,0	201,3	218,5	204,2
Хмельницька	219,6	183,0	186,8	205,1	224,5	189,1	165,5	158,2	170,8	199,5
Волинська	332,4	218,6	291,4	380,5	341,3	271,2	247,1	246,1	251,3	259,6
Житомирська	206,6	226,6	306,2	336,9	362,9	259,8	222,7	216,3	226,8	237,4
Миколаївська	162,7	165,4	152,3	244,7	282,8	228,9	212,8	213,5	206,1	227,4
Вінницька	184,6	205,3	226,4	248,2	309,4	223,0	187,8	180,0	198,9	223,3
Сумська	243,5	359,6	361,8	386,5	422,7	263,3	199,1	190,0	181,5	182,9
Рівненська	275,2	276,8	259,6	277,9	292,6	242,5	199,6	159,5	134,2	133,5
Кіровоградська	69,8	52,1	59,5	90,9	147,1	70,6	52,5	58,9	70,1	74,5
Тернопільська	66,5	59,8	61,9	63,9	68,9	55,8	49,2	48,2	45,0	55,8
Чернівецька	61,8	61,9	61,9	64,2	80,2	68,6	59,1	57,1	42,6	44,0

Джерело: складено автором на основі [13]

Оцінка інвестиційного клімату є важливою складовою для визначення ефективності інвестиційних процесів та інвестиційної привабливості.

Ключові чинники інвестиційної привабливості країни включають кілька основних аспектів [31]:

По-перше, соціально-економічний розвиток, який визначається рівнем індустріалізації, зайнятості та доходів населення, має прямий вплив на здатність регіону залучати інвестиції.

По-друге, інфраструктура ринку, зокрема доступність транспортної та логістичної інфраструктури, є важливим чинником, що забезпечує ефективне функціонування економічних зв'язків та бізнес-процесів.

По-третє, фінансова інфраструктура, яка включає наявність банківських установ, інвестиційних фондів та можливостей для кредитування, суттєво впливає на доступність фінансових ресурсів для розвитку підприємств.

По-четверте, людський капітал, що характеризується кваліфікацією кадрів, рівнем освіти та доступністю робочої сили, є важливим фактором, що визначає ефективність використання інвестицій.

По-п'яте, взаємовідносини між підприємництвом і владою, зокрема прозорість і стабільність взаємодії між бізнесом та місцевими органами влади, сприяють формуванню сприятливого інвестиційного середовища.

Заходи для покращення інвестиційного клімату є такими:

1. Необхідно розробити комплексну програму покращення інвестиційного іміджу України, яка передбачає формування позитивного бренду країни, визначення пріоритетних галузей, зокрема високотехнологічних, а також досягнення економічних показників, подібних до країн нового членства ЄС.

2. Важливим є правове забезпечення інвестиційного середовища, яке включає прийняття законів для захисту прав власності та гарантій іноземним інвесторам, забезпечення механізмів компенсації у випадках націоналізації або арешту майна, а також визначення умов для повернення українського капіталу з-за кордону.

3. Розвиток інноваційної інфраструктури є критичним напрямом, що передбачає створення бізнес-інкубаторів, технопарків і венчурних фондів, запровадження державної підтримки інноваційних підприємств та розширення механізмів фінансування науково-технічних розробок.

4. Ефективна регіональна інвестиційна політика повинна включати комплексний підхід до оцінки потенціалу кожного регіону, стимулювання економічно відсталих областей через інвестиційні пільги та посилення ролі місцевого самоврядування у формуванні інвестиційної привабливості.

Загалом, вищезазначені заходи сприятимуть створенню сприятливого інвестиційного середовища, що є важливою складовою для сталого економічного розвитку країни.

Для забезпечення сталого економічного розвитку необхідно враховувати також зв'язок між інвестиціями та інноваціями [39]:

1. Інвестиції повинні сприяти не лише економічному зростанню, а й структурним змінам в економіці, що досягаються через впровадження інновацій та модернізацію виробничих процесів.

2. Важливо, щоб ресурси використовувалися не для відтворення застарілих моделей виробництва, а для вдосконалення технологій, що дозволяє підвищити ефективність і конкурентоспроможність.

3. У цьому контексті підприємства відіграють ключову роль як основні суб'єкти інноваційного процесу, які реалізують інноваційні стратегії через інвестиційні програми та проекти.

Ураховуючи важливість зв'язку між інвестиціями та інноваціями, для забезпечення сталого розвитку необхідно розглянути рекомендації щодо посилення інноваційної політики [43]:

1. Перш за все, необхідно посилити державний контроль, що включає підвищення прозорості та ефективності використання бюджетних коштів, а також запровадження практики конкурсного відбору для вибору виконавців інвестиційних програм з чітким розподілом відповідальності.

2. Важливо сприяти розвитку високотехнологічного ринку шляхом стимулювання венчурного інвестування, створення сприятливих умов для впровадження нових технологій і модернізації галузей, що сприятимуть інтеграції інновацій у всі сегменти економіки.

3. Однією з ключових задач є подолання технологічного відставання, що передбачає підтримку національного інноваційного потенціалу, зокрема фундаментальних досліджень, а також вибіркове фінансування, яке дозволить зосередити ресурси на стратегічно важливих напрямках.

4. Не менш важливою є підтримка розвитку конкурентного середовища, що включає сприяння підприємництву через створення сприятливих умов для малих і середніх підприємств, а також підтримку національних брендів, що здатні конкурувати на міжнародному ринку завдяки високотехнологічній продукції.

5. Для забезпечення ефективного функціонування інноваційної діяльності необхідно розвивати інфраструктуру та запроваджувати національні технологічні стандарти, узгоджені з міжнародними нормами. Розвиток інноваційної інфраструктури також має на меті забезпечення ефективного менеджменту та підвищення конкурентоспроможності підприємств.

6. Щодо інноваційних підходів до управління інвестиціями, важливим аспектом є державна участь у підтримці інноваційно-інвестиційного процесу за допомогою державних і регіональних ресурсів. Залучення приватного капіталу в проекти національного значення також сприятиме розвитку інноваційної діяльності. Крім того, структурні оновлення повинні відповідати світовим тенденціям і практикам, що забезпечить інтеграцію національних проектів у глобальні процеси.

Важливе значення для розвитку інноваційної діяльності та характеристики національної інноваційної системи (НІС) у економіках країн відіграє частка витрат на НДДКР у ВВП (табл. 2.4). Передові країни демонструють високі показники інноваційної діяльності, що є результатом ефективного фінансування наукових досліджень і розробок (НДДКР). Питома

вага витрат на НДДКР у державах-лідерах сягає 2-3%, а інколи 3-4% ВВП і зростає протягом двох десятиліть стрибкоподібно (щорічні розміри за останні роки перевищують 5 млрд. євро) [15].

Належне фінансування НДДКР є підґрунтям винайдення креативних знань, які відтворюються та втілюються у інноваційних рішеннях.

Таким чином, з табл. 2.4 видно, що в більшості високорозвинених країн інноваційна стратегія простежується у тому, що відрахування на дослідження нових технологій у ВВП складають більше 2%. Окрім Великобританії та Італії, в яких частка таких витрат становить 1,82 та 1,2 % ВВП відповідно. Але по всіх розвинених країнах, окрім Франції, частка відрахувань на НДР зростає протягом останніх двадцяти років. У Франції частка таких витрат в 2023 році на 0,1% зменшилась порівняно з 1995 роком, це незначний показник, до того ж протягом 2015-2023 рр. обсяг таких витрат не знижувався. Найбільша частка витрат на НДР простежується в 2023 році в таких високо розвинутих країнах, як: Японія, Південна Корея, Фінляндія та Швеція, в цих країнах витрати на НДР перевищують 3% ВВП. Порівняно з новими індустріальними країнами розмір частки витрат на НДР у ВВП є вищим у 2-3 рази.

Таблиця 2.4

Динаміка частки витрат на дослідження нових технологій до ВВП країни, %

Витрати на НДДКР	1995	2000	2015	2023	Відхилення абсолютне, %
Великобританія	1,8	1,81	1,82	1,82	+0,02
США	2,51	2,71	2,8	2,8	+0,29
Німеччина	2,25	2,47	2,8	2,8	+0,55
Японія	2,89	2,99	3,4	3,4	+0,51
Південна Корея	2,5	2,65	3,6	3,6	+1,1
Тайвань	1,78	2,05	2,3	2,3	+0,52
Франція	2,31	2,15	2,3	2,3	-0,01
Фінляндія	2,25	3,35	3,9	3,9	+1,65
Італія	1	1,04	1,3	1,2	+0,2
Швеція	2,2	2,47	3,41	3,4	+1,2
нові індустріальні країни					
Бразилія	0,69	1,05	1,3	1,3	+0,61
Індія	0,77	0,86	0,9	0,85	+0,08
Китай	0,6	1	1,23	1,9	+1,3

Джерело: складено автором на основі [15]

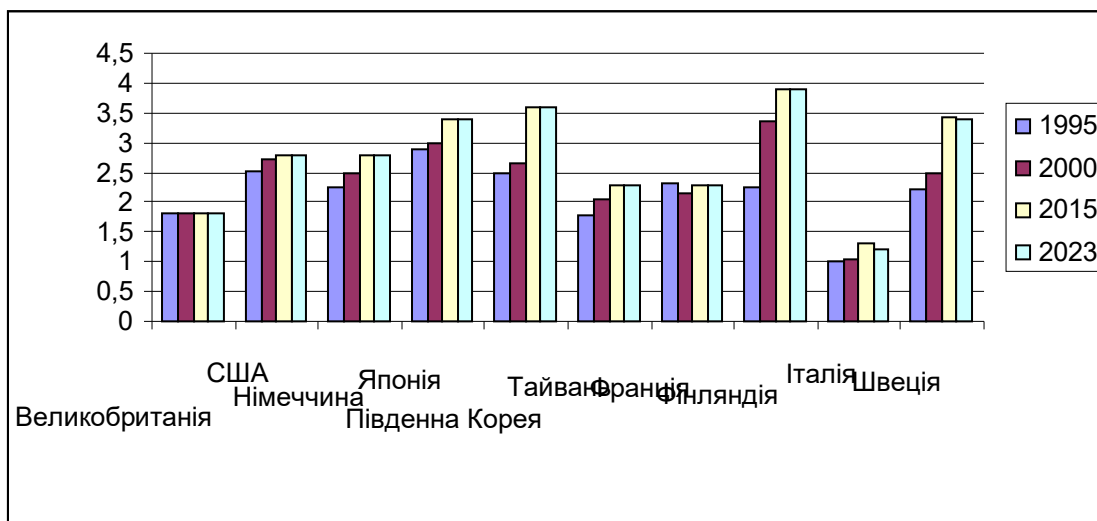

Рис. 2.1. Зміна частки витрат на дослідження нових технологій до ВВП розвинутих країн світу (у %)

Джерело: складено автором на основі [11, 22]

Однією з характерних рис інноваційної стратегії високо розвинутих країн світу є наявність кластерів. Кластерну стратегію національної конкурентоспроможності у найбільш очевидній формі проводять такі країни: Бельгія, Данія, Нідерланди, Канада (провінція Квебек), Франція, Фінляндія, Південна Африка. Практично кожна третя компанія у цих країнах здійснює інноваційну діяльність [42].

Світова практика стверджує, що етап підвищення рівня науки у державі можливий за наявності двох умов:

- розмір фінансування наукових досліджень має перевищувати 1 % ВВП і водночас зберігати тривалу динаміку зростання цього показника;
- обсяг ВВП країни має перевищувати 1000 доларів США на душу населення.

Відсоток промислових підприємств, що проводять НДДКР, створюючи власні внутрішні підрозділи, у загальній кількості інноваційних підприємств у розвинених країнах є доволі високим. Фінляндія у цьому відношенні є європейським лідером, володіючи близько 80% таких компаній, для порівняння – у Польщі таких фірм лише 30%. Фінські підприємства не шкодують фінансових витрат на інноваційну діяльність, вкладаючи у середньому понад 2 млн. євро.

Загалом у сфері інноваційної активності підприємств промисловості лідирує Німеччина, частка яких в країні більше 82%. Інноваційна активність підприємств промисловості в деяких країнах-членах ЄС та в Україні (у відсотках до загальної кількості підприємств) наведена на рис. 2.3. Питома вага інноваційно активних підприємств відносно загальної кількості підприємств впродовж жодного року не досягла рівня 2000 року та в середньому складає 16-17%.

У більшості країн Європи функціонують розвинені фінансові ринки, завдяки яким впроваджуються інноваційні проекти, зорієнтовані на формування потенційного попиту на нові товари, технології, послуги. Однак їхній фрагментарний характер стримує створення великого венчурного капіталу.

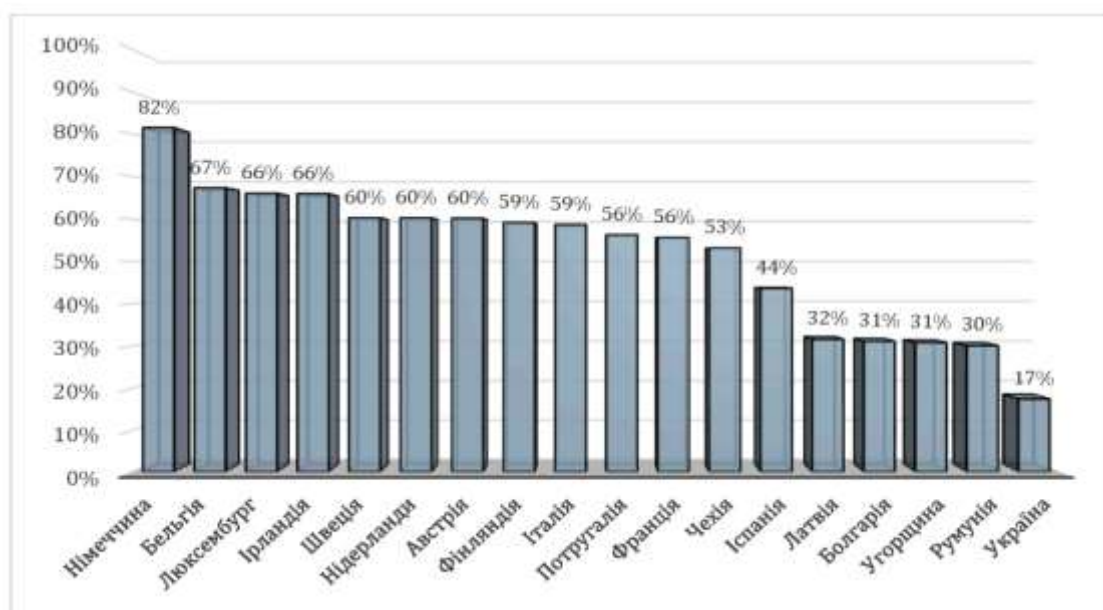

Рис. 2.3. Інноваційна активність підприємств промисловості в країнах-членах ЄС та в Україні у 2023 р., % до загальної кількості підприємств

Джерело: складено автором на основі [11, 22]

Загальними рисами для національних інноваційних систем країн, які стали на інноваційних шлях розвитку, є потужне інвестування в освіту та людський капітал, активна участь приватного сектору у фінансуванні НДДКР.

У минулі роки інвестиції венчурних капіталістів в європейський ринок сягнули показника 9 млрд. дол., водночас у ринок США – у 5 разів більше. Найпривабливішими ринками для прямих іноземних інвестицій були ринки Великої Британії, Німеччини, Франції, Іспанії, Бельгії, Нідерландів.

Однією з причин такої різниці в цифрах є те, що в Європі відкрити підприємство коштує дорожче і довше. Звичайно, є приклади інноваційних Ірландії чи Скандинавії, але якраз у цих регіонах час та кошти, які потрібні для відкриття фірми, є нижчими, ніж у континентальній Європі [52].

Вихід Європи з рецесії підвищив її привабливість для інвестицій в інноваційні види економічної діяльності та індустрії (фармацевтична галузь), що виробляють товари з високою додатковою вартістю. Ринки програмного забезпечення і ділових послуг залишаються провідними в Європі за кількістю інвестиційних проектів.

Одна зі слабкостей Європи – значна частина людей іде працювати у великі компанії, а не створює свої підприємства та не проводить «творчого руйнування». Як показує практика, майже весь розвиток світової економіки відбувається за рахунок безлічі малих підприємств та пригоршні великих (як GE, Boeing, 3M тощо), які постійно займаються «реінкарнацією». Ситуація, яка склалася з інноваціями в Європі, багато в чому зумовлена державним регулюванням, яке не демократизувало ринок інновацій, надто великою бюрократією та державними бар'єрами [22].

Інноваційна стратегія ЄС зорієнтована здебільшого на сектор трансформуючих послуг, які змінюють спрямування інноваційної діяльності підприємництва. Такі трансформуючі послуги у міжнародній практиці включають: послуги, пов'язані з формуванням мереж, встановленням ділових зв'язків; брокерські послуги, що забезпечують взаємодію між споживачами, компаніями і ланками виробничо-збутового ланцюга, а також сприяють удосконаленню розподілу товарів, обміну інформацією в суспільстві; комунальні та інфраструктурні послуги (послуги телекомунікаційних, енергетичних компаній, компаній з прибирання сміття тощо), в яких частка

доданої вартості постійно зростає; бізнес-послуги, що включають обсяг професійних знань. У разі їхнього надання відбувається тісна взаємодія із замовниками, зорієнтована на поліпшення використовуваних бізнес-моделей, технологій та організаційних процесів, а також на обмін знаннями та досвідом між галузями. Зазначені види послуг підсилюють курс інноваційної політики країн Європи, ОЕСР на покращення ланцюжка формування доданої вартості, умов для здійснення інноваційних проектів, розробок, зокрема в університетах, науково-дослідних центрах, приватних компаніях, державних установах, середовищі споживачів [51].

Світовий ринок високотехнологічної продукції за останні 30 років демонструє тенденцію до постійного зростання. Лідерами у створенні та реалізації інновацій є країни Західної Європи, США, Японія. Такий напрям демонструє кількість зареєстрованих патентів та витрати на НДДКР, у розвинених країнах кількість патентів, отриманих як резидентами, так і нерезидентами, значно зростає.

Останнім часом стрімко збільшується кількість науково-технічних працівників і зміцнюються позиції у сфері високих технологій країн, що раніше вважалися країнами «третього світу» [53]. Азіатські компанії намагаються розробляти доволі складні інноваційні товари та технології з більшою часткою доданої вартості. У передових країнах компанії стикаються з ситуацією, коли почали втрачати власні позиції, хоча конкуренція у раніше домінуючій для них сфері характеризувалась стрімким зростанням. Невпинна експансія азіатських компаній поглиблює конкуренцію для підприємств, що функціонують у країнах з розвинутою економікою. Компанії Азії впродовж багатьох років накопичили чималий досвід створення конкурентоспроможної продукції у нижньому ціновому сегменті, водночас поступово пришвидшуючи застосовування нагромадженого досвіду та знань для виготовлення інноваційної продукції верхнього цінового сегмента. Сюди відносять країни, які відзначаються швидкозростаючою економікою – Південна Корея, Китай, Тайвань, Сінгапур,

Таїланд, Малайзія, провінція В'єтнам, Гонконг, Індія й окремі країни Латинської Америки.

Дослідивши інноваційні процеси провідних країн світу, потрібно виокремити чинники, які стримують конкурентоспроможність розвинених країн та розвиток інноваційної діяльності й інноваційних систем (табл. 2.5).

Проблеми формування інноваційного потенціалу України виявляються у кількох ключових аспектах.

По-перше, дефіцит інвестиційних ресурсів, який є результатом тривалого браку фінансування, створює значні перешкоди для переходу до інноваційної моделі розвитку.

По-друге, нестабільність організаційного середовища уповільнює процеси творчого та технологічного прогресу, обмежуючи можливості для ефективного впровадження інновацій.

По-третє, незавершеність структурних реформ, що характеризується відсутністю системного підходу до вирішення економічних, соціальних і правових питань, також стримує розвиток інвестиційного потенціалу. Нарешті, інновації залишаються недостатньо вираженим фактором зростання, оскільки інвестиції в інноваційні галузі не стали пріоритетом для економічної політики, що обмежує процеси модернізації економіки.

Відповідно завданнями стимулювання інноваційного розвитку є:

- Створення стимулів для імпортозаміщення: розвиток вітчизняного виробництва та конкурентоспроможності економіки.
- Переорієнтація інвестицій на інноваційний розвиток: забезпечення якісного зростання через прогресивні структурні зміни.
- Інтеграція інноваційної діяльності з інвестиційними потоками: фокус на довгостроковій прибутковості інноваційних проєктів.
- Розподіл інвестицій за регіонами: врахування економічного потенціалу, людського капіталу та готовності місцевої влади співпрацювати з інвесторами.

Таблиця 2.5

Чинники, які стримують конкурентоспроможність розвинених країн та розвиток інноваційної діяльності й інноваційних систем

Класифікаційна ознака	Чинники, які стримують конкурентоспроможність	Країни
1	2	3
3 Демографічні	наявність тенденцій щодо швидкого старіння населення	країни Європейського союзу та Центральної Азії
Соціальні	відтік інтелектуального капіталу до найбільш розвинених країн, окремих країн, що розвиваються, нових індустріальних країн, деяких арабських і латиноамериканських країн	Німеччина, Португалія, Мальта, Іспанія, Польща, Словаччина, Угорщина
Адміністративно-законодавчі	доволі мізерна частка підприємництва у фінансуванні НДДКР	Нідерланди, Франція, Індія, Швеція
Фінансові	відчуття труднощів у процесі фінансування діяльності інноваційними компаніями, яке має істотні особливості на кожній з чотирьох стадій: відбір виконавців, запуск проекту, зростання випуску інновацій, експансія на ринках	США, Японії, країни Євросоюзу
Організаційно-економічні	незначний відсоток малого бізнесу в інноваційній інфраструктурі	Нідерланди, Швеція, Франція, Японія
Геополітичні	суттєві територіальні та галузеві диспропорції	Індія, Китай, Німеччина, Норвегія, Франція
Фінансові	невисока частка витрат великих підприємств у загальній структурі фінансування	Греція, Іспанія, Кіпр, Латвія, Словаччина
	значні відмінності в фінансуванні між окремими країнами-членами ЄС	найменші показники у Латвії, Фінляндії; найвищі показники за середній рівень по ЄС–27
	збільшення витрат на розвиток військово-промислового комплексу	Китай, Латвія, Ізраїль, США, Швеція, Туреччина, Польща
	бар'єри вільного руху капіталу у вигляді національних особливостей державного регулювання	країни Західної Європи
	нерозвинені ринки венчурного капіталу	Данія, Японія
	надто поступове зростання венчурного капіталу	Голландія, Німеччина, Італія
Адміністративно-законодавчі	забюрократизований характер інноваційної системи	Німеччина, країни Азії
Організаційно-економічні	прогалини в інформованості бізнесу та потенційних інвесторів щодо перспектив застосування інновацій	Німеччина, Великобританія
Комерційні	складність комерціалізації інновацій	Бразилія, Індія

Продовження табл. 2.5

1	2	3
Організаційно-економічні	переважно фундаментальність характеру державних наукових досліджень, недостатність ступеня їхнього впровадження в практику	Японія
Організаційно-економічні	недостатня щільність науково-дослідної діяльності в компаніях (1% в порівнянні з середнім рівнем по ОЕСР в 1,5%)	Нідерланди

Джерело: складено автором на основі [13, 15]

Стратегічними напрямками розвитку є такі:

- Формування інноваційної моделі економіки: забезпечення взаємозв'язку інвестицій та інновацій.
- Підтримка стратегічних галузей: створення високотехнологічного ринку та модернізація виробничих потужностей.
- Підвищення якості управління: через розвиток інноваційної інфраструктури та організаційного менеджменту.

Ці заходи сприятимуть переходу України на інноваційну модель розвитку, підвищенню конкурентоспроможності та створенню умов для інтеграції у світову економічну систему.

Інноваційна модель економічного розвитку передбачає впровадження фундаментальних інновацій, які дозволять будь-якій країні чи регіону посісти лідируючі позиції в конкретному секторі світового ринку та залучити необхідні для виробництва ресурси.

Для трансформаційних економік важливим є впровадження інноваційної моделі розвитку у поєднанні зі структурною перебудовою економіки.

Американський економіст Ірвінг Фішер наголошував на тому, що ефективність інновацій визначається їх здатністю підвищувати продуктивність і прибутковість. Він розробив концепцію «граничної продуктивності інновацій», яка пояснює, що:

1. Інвестиції в інновації тривають доти, доки інноваційний процес приносить прибуток.

2. Для забезпечення стабільного економічного зростання в Україні необхідно забезпечити темп приросту інвестицій в основний капітал на рівні 9-10% щорічно.

Покращення інвестиційного клімату в Україні можливе через реалізацію низки заходів, зокрема таких як:

1. Концентрація ресурсів на стратегічно важливих секторах економіки, що сприятиме їх трансформації у високопродуктивні інвестиції та забезпечить сталий економічний розвиток.

2. Інвестування в розвиток людського капіталу та підвищення кваліфікації робочої сили, що є необхідною умовою для впровадження інноваційних технологій у виробничі процеси.

3. Розширення фінансових інструментів для підтримки капітальних інвестицій та надання довгострокових кредитів, що підвищить конкурентоспроможність приватного сектора.

4. Забезпечення прозорих та ефективних процедур затвердження інвестиційних проєктів у таких ключових сферах, як місцеве виробництво, нерухомість, сільське господарство та послуги.

5. Створення стимулюючої системи, яка включатиме податкові пільги, державні замовлення для нових підприємств, підтримку митного оформлення, консультаційні послуги, спрощення реєстраційних процедур та фінансову допомогу.

6. Формування сприятливого бізнес-середовища через розвиток ринкової інфраструктури та поліпшення загальних умов для ведення бізнесу.

Поточна ситуація в Україні свідчить про технологічне відставання та зниження конкурентоспроможності багатьох галузей, що уповільнює інтеграцію країни у світову економіку. Підтримка інноваційних процесів, які є основою стабільності економіки, має стати ключовим напрямом державної політики. Для успішної інтеграції у глобальний ринок необхідно збільшити частку інноваційних товарів та високотехнологічних послуг у структурі економіки.

Світова практика підтверджує, що країни, які орієнтуються на інновації, досягають вищих темпів економічного зростання та підвищення добробуту населення. Це вимагає ефективного використання новітніх досягнень науки і техніки, а також розвитку інноваційного підприємництва. Однак в Україні поки не створено належних умов для цього типу економічного розвитку. Національна економіка залишається енергоємною та менш конкурентоспроможною порівняно з розвиненими країнами [55-58].

Незважаючи на потенціал, інноваційні механізми ще не отримали належного відображення у політиці держави, що робить економічне зростання нестійким та слабко пов'язаним із інноваційним розвитком.

Для переходу до інноваційної моделі розвитку потрібне створення ефективної системи підтримки інноваційного підприємництва, що стане базою для стабільного економічного зростання країни.

Висновки до другого розділу

Державне регулювання інноваційної діяльності є ключовим фактором для забезпечення сталого розвитку економіки України. Це регулювання охоплює різноманітні механізми, спрямовані на підтримку інновацій на всіх рівнях - від державного до місцевого. Важливим аспектом є чітка стратегія визначення пріоритетних напрямів інноваційної діяльності, що дозволяє ефективно розподіляти ресурси та залучати інвестиції в найбільш перспективні сфери. Роль держави в інноваційній діяльності полягає у створенні сприятливих умов для функціонування національної інноваційної системи. Це передбачає впровадження нових механізмів стимулювання інноваційної діяльності, посилення ролі суб'єктів господарювання у таких процесах та формування відповідальності за результати їхньої діяльності.

За роки незалежності України інвестиційні процеси зазнали суттєвих змін, що пов'язано з відкриттям внутрішнього ринку для іноземних інвесторів та посиленням міжнародного співробітництва. Державне регулювання

інноваційної діяльності в Україні має великий потенціал для розвитку економіки через сприяння інноваціям, фінансуванню та підтримці бізнесу. Однак для досягнення високих результатів необхідно продовжувати вдосконалювати правову та фінансову інфраструктуру, а також підтримувати регіональні ініціативи, орієнтуючись на світові тенденції в інноваційній сфері.

РОЗДІЛ 3

УДОСКОНАЛЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ В СИСТЕМІ СТИМУЛЮВАННЯ СТАЛОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

3.1. Напрями активізації інноваційної діяльності в Україні

Зарубіжний досвід свідчить про широке застосування різних форм підтримки інновацій, таких як фінансове стимулювання, прямі інвестиції, державні кредити, податкові та митні пільги. У світі використовується понад 300 механізмів стимулювання інноваційної діяльності, проте в Україні більшість із них не застосовується. Як показує практика розвинених країн, структурні реформи та модернізація технологій є можливими лише за умови переходу до моделі регульованої ринкової економіки. Це передбачає активну участь держави у формуванні інвестиційної та інноваційної політики, яка має базуватися на визначенні пріоритетів і запровадженні механізмів для формування національної інноваційної системи.

Стабільний сталий розвиток можливий лише за умов структурної збалансованості економіки [50]. Така економіка повинна мати міцний фінансовий сектор, гармонійне співвідношення між виробничою та невиробничою сферами, збалансовану участь державного та приватного секторів, а також забезпечувати комфортні умови життя для населення.

Формування такої економіки вимагає системних трансформаційних заходів, які мають бути спрямовані на:

1. Економічну самостійність. Це передбачає формування власної економічної політики, контроль над національними ресурсами та їх регулювання.

2. Стабільність економічної системи. Важливо створити механізми захисту форм власності, підтримки підприємництва та стримування дестабілізаційних процесів.

3. Здатність до саморозвитку. Економіка повинна мати можливість реалізовувати національні інтереси, впроваджувати інновації, модернізувати виробництво та розвивати інтелектуальний і духовний потенціал.

Стратегічною метою для України є пошук власного шляху у змінній глобальній системі. Історичний досвід довів, що спроба «наздоганяючого розвитку», орієнтованого на масове виробництво дешевих товарів із власних ресурсів, виявляється малоефективною в умовах сучасної економіки.

Досягнення конкурентоспроможності економіки України та її регіонів значною мірою залежить від швидкості інноваційного розвитку та активної інтеграції інтелектуального потенціалу у ринкові процеси. Інноваційний розвиток часто розглядається як модель економічного зростання, заснована на системному впровадженні сучасних науково-технічних досягнень, а також передових організаційних, управлінських і виробничих технологій. Такий підхід передбачає активізацію маркетингових процесів щодо результатів дослідно-конструкторських розробок і створення ефективних механізмів для передачі інноваційних технологій у практичне використання. Просування нових знань і технологій приносить вигоду як конкретним споживачам, так і економіці загалом.

Дослідження підтверджують, що поступові зміни у структурі національної та регіональної економіки, орієнтовані на інновації, є основою для створення дієвих механізмів комерціалізації й трансферу технологій. Водночас є потреба у визначенні просторових аспектів маркетингових механізмів і методів передачі технологій.

Технологічний розвиток значною мірою залежить від ефективності механізму маркетингу та трансферу технологій, які є ключовими організаційно-економічними інструментами змін у виробництві. Важливо оцінювати як інтенсивність передачі технологій із наукової сфери у виробничу, так і

циклічність економічного розвитку, що супроводжує ці процеси. Однак відсутність комплексної методології для аналізу комерціалізації інноваційних технологій та недооцінка маркетингових стратегій гальмують техніко-економічний розвиток України.

Для досягнення успіху на світовому рівні необхідна стратегія технологічного прогресу, яка враховує конкурентні тенденції. Незважаючи на наявність значного інтелектуального потенціалу, Україна значно відстає від розвинених країн у технологічній сфері. У країні вже створено законодавчу та нормативну базу для трансферу технологій, що є важливим кроком до модернізації економіки.

Модернізація економіки України та її інтеграція у світовий економічний простір вимагають активного розвитку науково-технічної та інноваційної сфер. Створення інноваційної системи, заснованої на ринкових механізмах і державній підтримці науки та технологій, сприятиме розвитку наукомістких галузей і забезпечить їх конкурентоспроможність як у межах країни, так і на глобальному рівні.

Втім, Україна стикається з численними внутрішніми та зовнішніми викликами, що ускладнюють досягнення поставлених цілей. Один із головних викликів – зростаюча глобальна конкуренція за кваліфіковану робочу силу, інвестиції та нові знання. Через низьку ефективність національної інноваційної системи, особливо в умовах війни, країна ризикує втратити кадровий, технологічний і інтелектуальний потенціал, що призводить до послаблення геополітичних позицій та подальшої залежності від сировинного сектора економіки.

Серед ключових причин слабого розвитку інноваційної сфери є нерозвиненість ринку інтелектуальних продуктів і технологій. Ринкові відносини в цій сфері ускладнюються специфікою науково-технічної продукції, яка є результатом інтелектуальної діяльності, а також слабкими зв'язками між наукою та виробництвом, що стримують інноваційний розвиток суспільства [35].

Науково-технічний продукт набуває статусу товару, якщо він сприяє поглибленню, розширенню або отриманню нових знань, а його застосування дозволяє зменшити витрати суспільної праці без втрати споживчої вартості створеного на його основі матеріального продукту. Ринок науково-технічної продукції є особливою формою економічних відносин, що виникають між власниками інтелектуальної власності та покупцями права володіння, користування чи розпорядження такими результатами. Ці відносини реалізуються через еквівалентний обмін, в основі якого лежить оплата споживчої вартості науково-технічної продукції.

Суб'єктами ринку інновацій виступають держава, підприємства, організації, а також фізичні особи, зокрема вчені й фахівці [36].

Об'єктами такого ринку є результати інтелектуальної діяльності, представлені у різних формах:

- Матеріальна форма: обладнання, комплекти, експериментальні установки, інструменти, технологічні лінії, зразки тощо.
- Документальна форма: результати науково-дослідних, проектно-конструкторських і технологічних робіт, подані у вигляді аналітичних звітів із загальним описом методик, конструкторської та технічної документації.
- Інформаційна форма: знання, досвід і консультації, які надаються у вигляді консалтингу, маркетингових послуг, управління проектами, інжинірингу та інших науково-практичних послуг, що сприяють підтримці інноваційної діяльності.

Перспективи та стратегічні напрями розвитку інноваційної економіки економіки передбачають реалізацію кількох ключових напрямів, спрямованих на забезпечення стійкого прогресу та підвищення конкурентоспроможності на глобальному ринку.

По-перше, важливим кроком є впровадження інноваційної моделі розвитку, яка передбачає значну трансформацію економічної стратегії. Така модель орієнтується на спрямування основної частини інвестицій, а саме 70-80%, на підтримку та розвиток інноваційних процесів. Такий підхід дозволяє не

тільки модернізувати існуючі технології та процеси, а й сприяє створенню нових високотехнологічних виробництв, що є основою для довгострокового економічного зростання.

По-друге, важливим аспектом стратегічного розвитку є консолідація інвестиційних ресурсів і наукового потенціалу, що передбачає інтеграцію зусиль державних, приватних та наукових інститутів, що сприятиме більш ефективному використанню наявних ресурсів і забезпечить прогрес у відповідних галузях. Така інтеграція дозволить створити єдину систему підтримки інновацій і наукових розробок, що забезпечить синергію між наукою, виробництвом та економічною політикою.

Останнім стратегічним напрямом є розвиток високотехнологічних секторів економіки з акцентом на стимулювання виробництва конкурентоспроможної продукції. Оскільки глобальні ринки потребують продукції, що відповідає вимогам інновацій та якості, важливо зосередити зусилля на створенні товарів, орієнтованих на експорт. Це дозволить не лише зміцнити економіку на внутрішньому ринку, але й збільшити частку країни на міжнародній арені, забезпечуючи сталий розвиток у довгостроковій перспективі.

У межах зазначених стратегічних напрямів необхідно реалізувати кілька ключових ініціатив.

Перш за все, важливою є підтримка та розвиток науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт. Сучасна економіка вимагає значних інвестицій у наукові дослідження та технологічні розробки, що дозволяють створювати нові продукти та вдосконалювати існуючі. Важливим напрямом є забезпечення державного фінансування для дослідницьких установ і університетів, а також стимулювання приватного бізнесу до інвестування в НДДКР через податкові пільги, субсидії чи гранти.

Другою ініціативою є інтеграція наукових і освітніх установ із бізнес-середовищем. Для активізації інноваційної діяльності необхідно створювати умови для тісної співпраці між науковими установами, університетами та

приватними компаніями, що сприятиме трансферу технологій та знань і забезпечить наукові інновації з практичними бізнес-цілями. Створення науково-виробничих кластерів, технопарків, інноваційних хабів може стати ефективним інструментом інтеграції.

Крім того, важливим є розвиток інноваційної інфраструктури, оскільки активізація інноваційної діяльності потребує наявності відповідної інфраструктури. Це включає технопарки, інноваційні кластери, інкубатори стартапів, а також платформи для підтримки інноваційних проектів та їхнього комерціалізування. Розвиток інфраструктури дозволяє створити умови для швидкої адаптації нових технологій та залучення інвестицій у стартапи та нові підприємства.

Наступним важливим ініціативним напрямом є залучення та стимулювання інвестицій в інновації. Для забезпечення інноваційної діяльності необхідно створювати привабливі умови для інвесторів, включаючи зниження податкових бар'єрів для інноваційних компаній, полегшення процедур реєстрації та ліцензування нових технологій, а також створення фінансових інструментів для підтримки стартапів, таких як венчурний капітал, державні гранти, субсидії та кредити.

Не менш важливим є покращення державної політики в сфері інновацій, оскільки для стимулювання інноваційної діяльності необхідно удосконалювати нормативно-правову базу, що забезпечує розвиток інновацій. Це включає створення стимулів для досліджень та розробок, полегшення доступу до фінансування, спрощення процедур патентування та захисту інтелектуальної власності.

Також важливим є формування культури інновацій та підприємництва, що передбачає підвищення рівня інноваційної свідомості серед підприємців та молоді. Для цього необхідно створювати програми підготовки та перепідготовки кадрів у сфері інноваційного менеджменту, а також розвиток вищої освіти у напрямку інженерії, IT-технологій та підприємництва.

Окрім того, важливим є розвиток міжнародної співпраці та інтеграція в глобальні інноваційні мережі. Україна повинна активно залучати міжнародних партнерів для реалізації спільних науково-дослідних проектів та технологічних розробок, що сприятиме обміну знаннями, технологіями та інвестиціями, а також інтеграції в глобальні інноваційні ланцюги.

Розвиток цифрових технологій, таких як штучний інтелект, блокчейн, Інтернет речей, великі дані, є важливим напрямком для активізації інновацій. Створення сприятливого середовища для стартапів та малих і середніх підприємств у сфері інформаційних технологій дозволить Україні стати одним із лідерів у глобальному технологічному просторі.

Активізація інноваційної діяльності в Україні вимагає комплексного підходу, що включає науково-технічну підтримку, створення сприятливих умов для бізнесу, розвиток інфраструктури, а також стимулювання міжнародної співпраці. Це дозволить значно посилити економічний потенціал країни і забезпечити сталий розвиток в умовах глобалізації та технологічних змін.

3.2. Інтеграція інноваційної стратегії в загальну стратегію сталого розвитку країни

Інтеграція інноваційної політики з екологічними та соціальними цілями сталого розвитку є критичним аспектом для забезпечення балансу між економічним зростанням та збереженням природних ресурсів, а також підвищенням якості життя населення. Основні напрямки включають [43]:

1. Екологічна інноваційність є важливим компонентом сучасної стратегії сталого розвитку, яка спрямована на досягнення балансу між економічним зростанням та охороною навколишнього середовища. Основою цієї інноваційності є розвиток «зелених» технологій та відновлювальних джерел енергії, які здатні значно знизити негативний вплив на навколишнє середовище.

Умови для ефективної екологічної інноваційності передбачають поєднання наукових досягнень, інвестиційних стратегій та державної підтримки з метою досягнення довгострокових екологічних і економічних результатів.

Одним із ключових напрямків екологічної інноваційності є розвиток «зелених» технологій, що дозволяють знижувати викиди парникових газів, зменшувати забруднення повітря та водних ресурсів, а також ефективно використовувати природні ресурси. Зокрема, це стосується технологій, спрямованих на зменшення споживання енергії, переробку відходів, зниження рівня шумового та вібраційного забруднення, а також на використання альтернативних, екологічно чистих джерел енергії. Розвиток таких технологій дозволяє значно покращити екологічну ситуацію, а також сприяє зменшенню залежності від традиційних енергетичних ресурсів, що в свою чергу може знизити вартість енергії та сприяти економічному розвитку.

Важливим напрямком є також розвиток відновлювальних джерел енергії, таких як сонячна, вітрова, геотермальна енергія, а також біоенергетичні технології. Використання таких джерел енергії дозволяє значно скоротити викиди вуглекислого газу та інших парникових газів, що є основними чинниками глобальних змін клімату. Крім того, відновлювальні джерела енергії мають великий потенціал для створення нових робочих місць, розвитку місцевих економік і зменшення енергетичної залежності країни.

Для досягнення цих цілей необхідно створити ефективні стимули для інвестування в екологічно чисті виробництва та розвиток енергозберігаючих технологій. Це може включати як фінансові, так і нормативно-правові механізми підтримки. Зокрема, держава може надавати податкові пільги та субсидії для компаній, які впроваджують інноваційні екологічні технології, забезпечувати пільгові кредити на проекти, що сприяють розвитку відновлювальних джерел енергії, а також створювати сприятливі умови для розвитку «зелених» стартапів та інноваційних підприємств. Крім того, важливо розвивати механізми фінансування інновацій через міжнародні фонди та гранти, що підтримують екологічні проекти.

Не менш важливим є стимулювання наукових досліджень у сфері екологічних інновацій. Для цього необхідно інвестувати в науково-дослідницькі програми, що сприяють розробці нових технологій у сфері енергоефективності та екологічної безпеки. Це дозволить забезпечити Україні не лише екологічну стійкість, але й стати лідером у розробці та впровадженні новітніх технологій, що відповідають сучасним вимогам охорони навколишнього середовища.

2. Соціальна відповідальність інновацій є важливим елементом стратегії сталого розвитку для України, оскільки передбачає не лише економічну вигоду від інноваційних процесів, але й їхній внесок у поліпшення соціальних умов життя громадян. У контексті українських реалій важливість соціальної складової інноваційної політики полягає у тому, що інновації повинні сприяти не лише економічному зростанню, а й підвищенню якості життя, доступу до нових технологій, створенню нових робочих місць та забезпеченню соціальної інклюзії.

По-перше, однією з основних цілей інноваційної політики є покращення якості життя громадян через доступ до нових інноваційних продуктів і послуг. В умовах України, де існує значний розрив у доступі до сучасних технологій між містами і сільською місцевістю, а також серед різних соціальних груп, важливо створювати умови для більш рівномірного розподілу інноваційних рішень. Це включає в себе розвиток інфраструктури для доступу до інтернету в сільських та віддалених регіонах, підтримку розвитку телемедицини, онлайн-освіти, а також інші інноваційні рішення, що дозволяють покращити рівень життя.

По-друге, інноваційна політика повинна бути спрямована на створення нових робочих місць, що особливо актуально в умовах економічних викликів, зокрема під час та після війни. Розвиток інноваційних галузей, таких як інформаційні технології, відновлювальна енергетика, біотехнології та інші високотехнологічні сектори, здатен забезпечити створення нових робочих місць, що дозволить зменшити рівень безробіття та покращити соціально-

економічну ситуацію в країні. Важливим є також акцент на підвищенні кваліфікації та перепідготовці робочої сили для роботи з новими технологіями, що дозволить забезпечити стійкість ринку праці і знизити соціальну напругу.

Крім того, соціальна відповідальність інновацій в Україні має включати розвиток інклюзивних та доступних технологій, що відповідають потребам вразливих верств населення. Це стосується як забезпечення доступу до нових технологій для людей з обмеженими можливостями, так і створення рішень, які можуть полегшити життя людей похилого віку, малозабезпечених сімей та інших соціальних груп. Наприклад, інноваційні технології в галузі охорони здоров'я, що дозволяють покращити доступ до медичних послуг через онлайн-консультації або мобільні додатки для моніторингу стану здоров'я, є важливим кроком у розвитку інклюзивного суспільства.

Реалізація цих цілей потребує комплексного підходу, що поєднує інноваційний розвиток з соціальною відповідальністю, і стане важливим кроком у забезпеченні сталого розвитку країни [50].

3. Інтеграція в глобальні екологічні ініціативи є важливим кроком для України, оскільки вона дозволяє не тільки узгодити національну інноваційну стратегію з міжнародними угодами щодо клімату та сталого розвитку, але й створити можливості для активної участі в глобальних ініціативах, що сприяють зменшенню негативного впливу на навколишнє середовище. Це також відкриває доступ до міжнародних фінансових та технологічних ресурсів, необхідних для розвитку екологічно чистих та інноваційних технологій в Україні.

По-перше, для ефективної інтеграції України в глобальні екологічні ініціативи необхідно привести національну інноваційну стратегію у відповідність до міжнародних угод, таких як Паризька угода з клімату, Цілі сталого розвитку ООН (SDGs) та інші регіональні або глобальні документи, що визначають принципи та напрямки сталого розвитку. Вони встановлюють чіткі критерії щодо скорочення викидів парникових газів, енергоефективності, відновлювальних джерел енергії та екологічної безпеки, що повинно стати

основою для розвитку інноваційних технологій в Україні. У рамках цих угод Україна зобов'язана досягти конкретних результатів, зокрема щодо скорочення викидів вуглекислого газу, переходу до «зеленої» економіки та розвитку інноваційних енергетичних рішень, що, в свою чергу, стимулюватиме розвиток інновацій в таких секторах, як відновлювальна енергетика, енергозбереження та сталий транспорт.

По-друге, інтеграція в глобальні екологічні ініціативи створює для України можливості доступу до міжнародних фінансових ресурсів, таких як міжнародні кліматичні фонди, програми підтримки сталого розвитку від Європейського Союзу, Світового банку, а також інших міжнародних організацій, які фінансують проекти у сфері інноваційних технологій, енергоефективності та екології. Ці ресурси можуть бути спрямовані на впровадження екологічно чистих технологій, модернізацію енергетичної інфраструктури та розвиток сталих бізнес-моделей, що відповідають міжнародним екологічним стандартам. Крім того, участь в міжнародних ініціативах дозволяє Україні отримати доступ до знань і технологій, що використовуються в інших країнах для досягнення екологічних цілей, а також сприяє трансферу технологій, що значно пришвидшує процес адаптації нових інноваційних рішень в українському економічному контексті.

По-третє, інтеграція українських інновацій у глобальний контекст відкриває перспективи для розвитку міжнародних партнерств, що включають обмін досвідом, спільні дослідження, інвестиції та розробку нових технологій. Це сприятиме розвитку українського інноваційного потенціалу, а також підвищить конкурентоспроможність українських підприємств на міжнародних ринках, особливо в таких сферах, як відновлювальна енергетика, чисті технології, сталий транспорт та інші інноваційні продукти, що відповідають сучасним екологічним вимогам. Така інтеграція дозволить Україні стати активним учасником глобальних екологічних ініціатив та науково-технічного прогресу, що, в свою чергу, матиме позитивний вплив на екологічну ситуацію в країні та сприятиме її сталому розвитку.

Зазначене дозволить не тільки залучити міжнародні фінансові та технологічні ресурси, але й зробити Україну частиною глобального процесу сталого розвитку, що сприятиме зниженню екологічних ризиків, підвищенню конкурентоспроможності країни та поліпшенню якості життя громадян.

Для реалізації зазначених напрямків необхідна інноваційна інфраструктура, що є основою для розвитку та впровадження нових технологій, забезпечуючи необхідні умови для розвитку інноваційних процесів та підтримки сталого економічного зростання. Вона включає в себе систему наукових, освітніх, виробничих і фінансових інститутів, а також механізми, що забезпечують взаємодію між ними для створення і комерціалізації нових продуктів і технологій. Ефективний розвиток цієї інфраструктури є важливим чинником для досягнення високих темпів економічного зростання, оскільки забезпечує передачу знань, технологій та інновацій, а також підвищує конкурентоспроможність економіки.

Першим важливим компонентом інноваційної інфраструктури є науково-дослідні установи, які є генераторами нових знань та технологій. У цьому контексті особливо важливими є технопарки, інноваційні хаби та науково-виробничі комплекси, які об'єднують дослідницькі, освітні та виробничі ресурси для комерціалізації наукових розробок. Створення таких платформ дозволяє науковим організаціям та підприємствам співпрацювати в сфері розробки нових технологій, що в свою чергу стимулює інноваційний розвиток, впровадження нових виробничих процесів та створення конкурентоспроможних продуктів.

Технопарки сприяють створенню економічного середовища, що забезпечує сталий розвиток науки, технологій і промислового підприємництва, виникнення нових малих і середніх підприємств, виведення конкурентоспроможної продукції на внутрішній і зовнішній ринки.

Регіони, які підтримують створення технопарків, отримують наступні переваги: розвиток наукової, виробничої та соціальної інфраструктури,

залучення висококваліфікованих спеціалістів, розвиток економічного сектору та створення нових робочих місць.

Вигоди для учасників технопарків є такими:

1. Для промислових підприємств: використання науково-технічного потенціалу регіону, підвищення конкурентоспроможності продукції, прискорене впровадження нових технологій, можливість цільового підбору кваліфікованих кадрів.

2. Для університетів і науково-дослідних установ: умови для завершення досліджень і створення інноваційної продукції, можливість формування наукових команд (автори ідеї, аспіранти, студенти), які здобувають навички підприємництва в умовах конкуренції, підвищення престижу навчальних і дослідницьких закладів у регіоні.

3. Для підприємців і бізнесу: доступ до унікальних ресурсів університетів (бібліотек, лабораторій, спеціалізованого обладнання, дослідницьких центрів), використання інтелектуального капіталу та інфраструктури університетів.

Фінансова підтримка інновацій є ще одним важливим елементом інноваційної інфраструктури. Створення ефективних фінансових механізмів для інвестування в інноваційні проекти є необхідною умовою для підтримки технологічних змін і розвитку нових виробництв. Це включає в себе розвиток венчурного капіталу, створення спеціальних інвестиційних фондів, субсидій і грантів для підтримки стартапів та малих і середніх підприємств, які займаються інноваціями. Важливою частиною цієї інфраструктури є також пільгове кредитування для підприємств, що реалізують інноваційні проекти, а також стимулювання інвестицій в наукові розробки.

Іншою важливою складовою інноваційної інфраструктури є система передачі технологій, яка дозволяє ефективно передавати новітні технології від наукових установ до промислових підприємств. Розвиток мереж та платформ для обміну знаннями між науковими організаціями, державними установами та бізнесом є необхідним для сприяння комерціалізації наукових розробок та їх

впровадження в реальний сектор економіки. Крім того, така система забезпечує розвиток інтелектуальної власності та захист нових технологій, що стимулює інвестиції в наукові розробки та інновації.

Цифровізація та інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) також становлять важливу частину інноваційної інфраструктури. Вони забезпечують не лише автоматизацію виробництва та покращення ефективності управлінських процесів, але й сприяють розвитку нових бізнес-моделей і стартапів. Цифрові платформи дозволяють компаніям отримувати доступ до новітніх технологій і ринків, а також створюють нові можливості для підприємців та інвесторів. Впровадження таких технологій в різних сферах, від агропромисловості до енергетики, дозволяє значно підвищити ефективність виробництва та послуг, що є важливим для сталого економічного зростання.

Розвиток інноваційної інфраструктури є не лише необхідною умовою для підвищення конкурентоспроможності економіки, але й важливим елементом стратегії сталого економічного зростання. Забезпечення належних умов для науково-дослідних розробок, створення ефективних фінансових та інвестиційних механізмів, а також розвиток цифрових технологій є ключовими чинниками для реалізації інноваційної стратегії, орієнтованої на досягнення сталого розвитку країни. 3.3. Підвищення ролі малого і середнього бізнесу в інноваційному розвитку

Малий та середній бізнес (МСП) є важливим фактором інноваційного розвитку в Україні, оскільки він здатний швидко адаптуватися до змінюваних умов ринку, реалізувати нові ідеї та впроваджувати технологічні інновації. Враховуючи сучасні виклики, що стоять перед економікою країни, зокрема необхідність диверсифікації виробництва, зниження залежності від експорту сировини та інтеграції в глобальні технологічні ланцюги, активізація інноваційної діяльності серед малого і середнього бізнесу є надзвичайно важливим кроком у забезпеченні сталого економічного розвитку.

По-перше, необхідно створити сприятливі умови для розвитку стартапів та інноваційних підприємств. Це передбачає забезпечення доступу до

фінансових ресурсів для малих і середніх підприємств, особливо на ранніх етапах їх розвитку. Важливими інструментами тут є венчурний капітал, пільгові кредити, субсидії та гранти для підприємців, які займаються інноваціями, а також державні програми підтримки технологічних стартапів. В Україні на сьогодні існує певний потенціал для розвитку венчурного капіталу, проте це ринок потребує подальшого удосконалення, включаючи забезпечення захисту інтелектуальної власності та надання державної підтримки в розробці та впровадженні інноваційних продуктів.

По-друге, важливо сприяти розвитку екосистеми для підтримки малих та середніх підприємств через інфраструктурні рішення, такі як технопарки, бізнес-інкубатори, інноваційні хаби та акселератори. Створення таких платформ дозволить підприємцям доступати до ресурсів для розвитку інновацій, покращувати взаємодію між науковими установами, бізнесом та державними органами. В Україні вже започатковані кілька інноваційних хабів та технологічних парків, проте їх масштабування і доступність для більшої кількості МСП залишаються актуальними завданнями.

По-третє, підвищення ролі малого і середнього бізнесу в інноваційному розвитку потребує підтримки з боку держави на рівні нормативно-правових актів. В Україні вже вжито низку заходів для зниження адміністративних бар'єрів і спрощення процедур для підприємців. Проте, необхідно подальше удосконалення податкової системи, а також розширення програм підтримки інноваційних підприємств, зокрема через податкові пільги, державне замовлення та інші стимули для малих та середніх компаній. Спрощення реєстраційних процедур, вдосконалення регуляторних механізмів та створення ефективної системи захисту прав інтелектуальної власності стане важливим кроком на шляху до стимулювання інноваційної діяльності в секторі МСП.

По-четверте, важливим аспектом є забезпечення доступу малих і середніх підприємств до міжнародних ринків і технологій. Для цього необхідно активізувати участь МСП у міжнародних дослідницьких і технологічних проектах, сприяти їх інтеграції у міжнародні інноваційні мережі та створити

умови для виходу українських інноваційних продуктів на міжнародні ринки. В Україні можна розвивати платформи для міжнародної співпраці, сприяти участі у міжнародних виставках, форумах та інших заходах, що дозволять залучити інвестиції та нові технології.

По-п'яте, для підвищення інноваційної активності серед малих і середніх підприємств необхідно створити ефективну систему навчання та підвищення кваліфікації підприємців і їхніх працівників. Програми навчання повинні охоплювати як технічні, так і управлінські аспекти, що дозволить підприємцям краще розуміти процеси інноваційного розвитку, інтегрувати нові технології у виробництво та ефективно управляти інноваційними проектами. Важливою є також підтримка консультативних послуг для підприємців, які бажають розвивати інноваційні продукти та технології.

Отже, підвищення ролі малого і середнього бізнесу в інноваційному розвитку України є важливою складовою стратегії сталого економічного зростання. Створення сприятливих фінансових, інфраструктурних та правових умов, а також забезпечення доступу до нових технологій та міжнародних ринків дозволить малим і середнім підприємствам стати важливим двигуном інновацій в Україні.

Оцінка ризиків і викликів при впровадженні інноваційної політики для сталого розвитку в Україні є ключовим етапом для забезпечення ефективності цієї політики та зниження можливих негативних наслідків. Враховуючи специфіку української економіки, існують низка ризиків, які можуть суттєво вплинути на реалізацію інноваційних стратегій. Одним із головних ризиків є фінансові обмеження. Впровадження інноваційних технологій потребує значних інвестицій, яких не завжди достатньо через обмежену доступність фінансування. Особливо важливою є підтримка з боку держави, зокрема для малого та середнього бізнесу, де проблеми з фінансуванням можуть стати серйозною перешкодою для розвитку інновацій. Додатково, складність доступу до кредитних ресурсів та недостатній рівень державної підтримки інновацій можуть сповільнити процеси модернізації та технологічних змін.

Іншим важливим викликом є регуляторні та правові ризики. В Україні існує проблема невідповідності між чинним нормативно-правовим середовищем та вимогами, що постають перед інноваційними процесами. Відсутність чіткої стратегії щодо підтримки інновацій і недостатньо гнучка система правового регулювання можуть ускладнити впровадження нових технологій та погіршити інвестиційну привабливість країни. Це може спричинити неефективне використання потенціалу державної політики, зокрема в контексті модернізації ключових секторів економіки.

Соціальні та культурні бар'єри також становлять важливий виклик для реалізації інноваційної політики в Україні. Зокрема, опір змінам з боку традиційних галузей або відсутність підтримки з боку широких верств населення можуть суттєво уповільнити процес впровадження нових технологій. Нерозуміння чи недовіра до інновацій з боку деяких соціальних груп може призвести до негативного ставлення до нововведень, що створює додаткові бар'єри для розвитку інноваційної економіки.

Технологічні ризики також є важливим чинником. Українські інновації можуть стикатися з проблемами через недостатню зрілість окремих нових технологій або їхнє неефективне застосування. Можливі технічні проблеми, такі як застарілість інновацій або недосконалість технологічних рішень, можуть знизити ефективність запроваджених інновацій і призвести до значних економічних втрат. У такому випадку необхідно передбачити механізми тестування і адаптації нових технологій до умов реального виробництва.

Екологічні ризики також варто враховувати при впровадженні інноваційних технологій. Погана екологічна ситуація в Україні вимагає особливої уваги до екологічних стандартів і можливих наслідків для навколишнього середовища. Недостатня увага до екологічних аспектів може призвести до погіршення стану навколишнього середовища, що суперечить цілям сталого розвитку та міжнародним зобов'язанням України.

Враховуючи сучасні глобальні тенденції, Україна також стикається з міжнародними викликами. Незважаючи на значний потенціал для розвитку

інновацій, країна може мати обмежений доступ до міжнародних фінансових та технологічних ресурсів через недостатню інтеграцію національних інновацій у світову економіку. Відсутність координації з міжнародними стандартами може стати значною перешкодою для реалізації амбітних проектів.

Важливим викликом для України є також необхідність адаптації національної інноваційної стратегії. Інтеграція інноваційної політики в загальну стратегію сталого розвитку потребує чіткої координації між різними рівнями управління, а також узгодження з екологічними, економічними і соціальними цілями. Для цього необхідно забезпечити комплексний підхід, що включає підтримку малого і середнього бізнесу, удосконалення регулювання інноваційної діяльності та створення сприятливих умов для розвитку науково-технічного потенціалу.

Для подолання зазначених ризиків при впровадженні інноваційної політики в Україні необхідно впроваджувати комплексні заходи, спрямовані на створення сприятливих умов для розвитку інновацій, зниження фінансових, регуляторних, соціальних та технологічних бар'єрів.

Перш за все, важливо забезпечити фінансову підтримку інноваційних підприємств і технологічних стартапів. Для цього потрібно розробити нову фінансово-кредитну політику, яка знижує ризики для інвесторів і створює умови для залучення інвестицій у високотехнологічні сектори економіки. Це включає в себе надання податкових пільг, державних субсидій та створення спеціальних економічних зон для інвесторів. Одним з важливих заходів є підтримка малого та середнього бізнесу через доступ до дешевих кредитних ресурсів та грантів для розвитку інноваційних проектів. Водночас необхідно створити ефективні механізми публічно-приватного партнерства, які б дозволили залучати інвестиції та ресурси з боку приватного сектору для реалізації інноваційних ініціатив.

Регуляторні бар'єри можуть бути подолані шляхом вдосконалення нормативно-правової бази, яка стимулює розвиток інноваційної діяльності. Для цього потрібно спростити процедури реєстрації інноваційних підприємств,

зменшити бюрократичні перешкоди та забезпечити правову захищеність інвесторів і підприємців. Це включає в себе удосконалення законодавства у сфері інтелектуальної власності, захисту прав інвесторів та впровадження прозорих механізмів державного регулювання інновацій. Важливим кроком є також створення інституційної підтримки інновацій, таких як технологічні парки, інноваційні хаби та кластери, що дозволяють підприємствам обмінюватися досвідом, залучати фінансування та розвивати нові технології.

Соціальні бар'єри можна подолати через інформаційні кампанії та освітні програми, що покращують сприйняття інновацій у суспільстві. Важливо підвищити обізнаність населення та підприємців щодо переваг інноваційних технологій, їхньої користі для економіки та навколишнього середовища. Одним із заходів є розвиток інклюзивних технологій, які враховують потреби вразливих груп населення, таких як люди з обмеженими можливостями. Це дозволить збільшити доступ до нових технологій і забезпечить справедливість у їхньому впровадженні.

Щодо технологічних ризиків, то для їх мінімізації необхідно здійснювати регулярне тестування та адаптацію нових технологій до умов української економіки та виробництва. Важливо створити умови для розвитку національних технологічних хабів та науково-дослідних центрів, які б активно займалися впровадженням нових технологій та здійснювали їх адаптацію до місцевих умов. Крім того, необхідно забезпечити тісну співпрацю між науковими установами, інноваційними компаніями та державними органами, що дозволить розвивати технології, які відповідають міжнародним стандартам і вимогам.

Екологічні ризики можуть бути подолані через запровадження екологічно чистих технологій і підтримку відновлювальних джерел енергії. Для цього потрібно розробити державні програми, які стимулюють розвиток «зелених» технологій, зокрема в енергетичному секторі, сільському господарстві та промисловості. Крім того, важливо впроваджувати національні стандарти екологічної безпеки та здійснювати контроль за їх дотриманням на всіх етапах виробничого процесу.

У зв'язку з глобальними викликами, Україна повинна активно інтегрувати свою інноваційну політику в міжнародний контекст. Для цього потрібно укріпити співпрацю з міжнародними організаціями, що займаються розвитком інновацій, і сприяти інтеграції українських інновацій у світовий ринок. Це дозволить залучати міжнародні фінансові та технологічні ресурси, а також забезпечить доступ до нових ринків збуту для українських інноваційних продуктів.

Загалом, комплексний підхід до подолання ризиків і викликів дозволить створити сприятливі умови для розвитку інновацій в Україні, що сприятиме сталому економічному розвитку та інтеграції країни в світову економіку.

Висновки до третього розділу

Недостатня ефективність державних інструментів підтримки інноваційної діяльності є суттєвою перешкодою для розвитку інновацій, адже існуючі інструменти часто мають обмежену гнучкість і не здатні адаптуватися до змінюваних умов ринку, що ускладнює підтримку інновацій і створення ефективних партнерств між державою, бізнесом та науковими установами.

Для покращення ситуації в інноваційному розвитку України необхідно реалізувати кілька ключових напрямків. По-перше, потрібно створити інтегровану платформу для ефективного обміну інформацією про новітні технології, ринки збуту та інвестиційні можливості, що сприятиме активізації інноваційної діяльності та залученню інвестицій. По-друге, слід сформулювати сприятливе бізнес-середовище, що включає зниження бюрократичних перешкод, оптимізацію регуляторних процедур та удосконалення регулювання інноваційної діяльності, що дозволить підвищити рівень конкуренції та заохотити підприємства до впровадження новітніх технологій. Третім важливим кроком є розробка і реалізація чіткої державної технологічної політики, спрямованої на підтримку розвитку нових технологій через державне фінансування наукових досліджень і підтримку інноваційних підприємств, а також інтеграцію технологій у національну економіку. Четвертий напрямок

передбачає покращення регіональної політики, що включає розширення підтримки інновацій у регіонах через створення спеціалізованих інфраструктурних об'єктів і стимулювання обміну досвідом між регіонами, що дозволить знизити нерівномірність розвитку інноваційних процесів на території країни. Останнім важливим напрямком є реформа механізмів державної підтримки, що включає оновлення та вдосконалення інструментів підтримки, зниження фінансових та операційних ризиків для бізнесу і наукових установ, а також сприяння розвитку інноваційних партнерств між державними, приватними та науковими структурами. Впровадження цих заходів дозволить підвищити ефективність інноваційної системи в Україні, стимулюючи технологічний прогрес і створюючи сприятливі умови для розвитку інновацій.

ВИСНОВКИ

Інноваційний потенціал країни є важливим фактором, що визначає її інвестиційну привабливість та конкурентоспроможність на глобальному рівні. У контексті України інноваційна політика має сприяти розвитку нових технологій, покращенню продуктивності та забезпеченню сталого економічного зростання. Сьогодні одним із пріоритетів є забезпечення інтеграції інновацій у систему сталого економічного розвитку, що сприятиме досягненню балансу між економічними, екологічними та соціальними цілями.

Інвестиційна привабливість країни визначається рядом чинників. Одним з них є економіко-географічне положення, що визначає доступ до ключових ринків і стратегічно важливих ресурсів. В Україні важливо враховувати це, створюючи інфраструктуру, яка сприяє зниженню витрат на транспортування та забезпечує інтеграцію з міжнародними ринками. Окрім того, наявність природно-ресурсного потенціалу, таких як корисні копалини, водні ресурси та сільськогосподарські землі, стає важливим фактором для розвитку енергетики, видобутку корисних копалин і агропромислових технологій, що можуть стати основою для інноваційного розвитку країни.

Особливу увагу необхідно приділити потенціалу зайнятості, оскільки висококваліфіковані кадри є основою для розвитку інноваційних галузей. Підвищення кваліфікації робочої сили через програми освіти та професійної підготовки має стати важливою складовою інноваційної політики України, що сприятиме розвитку науково-технічного потенціалу.

Економічний потенціал країни також безпосередньо впливає на здатність залучати інвестиції. Розвиток інфраструктури, стабільність економіки та ефективність ринкових механізмів мають сприяти розвитку інвестиційної діяльності. Важливим фактором є місткість споживчого ринку, що визначає можливості для розвитку внутрішнього попиту на інноваційну продукцію. У

цьому контексті необхідно підтримувати розвиток технологій, що задовольняють потреби споживачів у нових та екологічно чистих продуктах.

Водночас інфраструктурний потенціал є важливим аспектом для розвитку бізнесу та залучення інвестицій. Створення сприятливих умов для розвитку інфраструктури, зокрема транспортної, енергетичної та телекомунікаційної, дозволяє підвищити конкурентоспроможність підприємств і залучити нові інвестиції.

Велике значення має науково-технічний потенціал, оскільки високий рівень розвитку науки та інновацій є основою для економічного зростання та конкурентоспроможності. Для України важливо створити інноваційні центри, технопарки, науково-дослідні установи, що сприятимуть розвитку високотехнологічних галузей. Паралельно з цим, державні заходи у вигляді інвестиційних преференцій та податкових пільг повинні стимулювати інвесторів і надавати їм вигідні умови для реалізації інвестиційних проектів.

Державне регулювання інвестиційно-інноваційної діяльності в Україні має включати розробку ефективних механізмів підтримки інвестиційних проектів, що забезпечить економічне зростання та соціальний прогрес. Для цього необхідно удосконалити правове середовище, запровадити податкові пільги, субсидії та стимулювати державне фінансування наукових досліджень, що сприятиме розвитку інноваційних підприємств.

Одним з найбільш актуальних завдань є розробка нової фінансово-кредитної політики, що знижуватиме ризики для інвесторів, а також вдосконалення державного регулювання для створення сприятливого середовища для бізнесу та розвитку інновацій. Узгодження інноваційної політики з екологічними та соціальними цілями сталого розвитку є необхідною умовою для забезпечення сталого економічного зростання в Україні. Врахування екологічних аспектів при розробці інноваційних стратегій сприяє зниженню негативного впливу на навколишнє середовище та ефективному використанню природних ресурсів. Соціальна складова, в свою чергу, забезпечує доступність інновацій для всіх верств населення, створює нові

робочі місця та сприяє підвищенню якості життя громадян. Таким чином, синергія між інноваційною, екологічною та соціальною політиками дозволяє досягати балансованого розвитку та підвищувати ефективність національної економіки.

Розвиток інноваційної інфраструктури є важливим елементом стратегії сталого економічного зростання України. Створення та підтримка інноваційних хабів, технопарків, науково-дослідних центрів, а також розвитку інфраструктури для малого та середнього бізнесу сприяє інтеграції наукових досягнень у реальний сектор економіки та стимулює технологічні інновації. В Україні необхідно зосередити зусилля на створенні умов для розвитку високотехнологічних секторів економіки, що дозволить забезпечити конкурентоспроможність національних підприємств на глобальних ринках. Інвестування в інноваційну інфраструктуру також сприятиме підвищенню ефективності використання наявних ресурсів та стимулюванню сталого розвитку регіонів.

Підвищення ролі малого і середнього бізнесу в інноваційному розвитку є важливим фактором економічної стабільності та конкурентоспроможності України. Малий та середній бізнес виступає важливим джерелом інновацій, розвитку нових технологій та створення робочих місць. Для забезпечення ефективного розвитку цієї сфери необхідно вдосконалити державну політику підтримки підприємств через зниження адміністративних бар'єрів, полегшення доступу до фінансування та підтримку інноваційних ініціатив. Стимулювання підприємництва в інноваційних секторах економіки, таких як ІТ, біотехнології та відновлювальні джерела енергії, дозволить значно підвищити рівень науково-технічного розвитку країни, забезпечити сталий економічний прогрес та покращити загальний соціальний добробут.

Загалом, для досягнення високої інвестиційної привабливості та сталого економічного розвитку Україні необхідно розвивати інноваційну політику, спрямовану на модернізацію економіки, покращення інфраструктури та підтримку високотехнологічних підприємств.

Для мінімізації ризиків і викликів у процесі реалізації інноваційної політики важливо здійснювати постійний моніторинг процесів впровадження інновацій, адаптувати нормативно-правову базу до нових вимог і забезпечити ефективне використання ресурсів на всіх рівнях управління. Крім того, необхідно залучати науково-технічний потенціал, підтримувати високі стандарти екологічної безпеки та стимулювати інтеграцію українських інновацій у глобальну економіку.

Таким чином, інноваційна політика є ключовим інструментом стимулювання сталого економічного розвитку, оскільки вона безпосередньо впливає на інвестиційну привабливість країни, розвиток технологічного потенціалу та підвищення конкурентоспроможності. Для України важливими кроками є інтеграція інновацій у стратегію сталого розвитку, удосконалення державного регулювання, підтримка науково-технічного прогресу, а також створення сприятливих умов для розвитку високотехнологічних підприємств і малого та середнього бізнесу. Залучення інвестицій та підтримка інноваційного середовища сприятимуть економічному зростанню та покращенню якості життя населення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Нормативно-правові акти

1. Господарський кодекс України. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 18-22. Ст. 144.
2. Про інноваційну діяльність. Закон України від 04 липня 2002 р. № 40-IV URL: [http:// zakon.rada.gov.ua/go/40-15/](http://zakon.rada.gov.ua/go/40-15/).
3. Про інвестиційну діяльність. Закон України від 18 вересня 1991 р. № 1560–XII. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1560–12>.
4. Про наукову і науково-технічну діяльність. Закон України від 26 листопада 2015 р. № 848-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/848-19/page>.

Спеціальна література

5. Адаменко О.А. Концептуальні засади інноваційного розвитку підприємств. *Наукові праці Національного ун-ту харчових технологій*. 2010. № 35. С. 5-10.
6. Академічний тлумачний словник української мови. URL: <http://sum.in.ua/>.
7. Алексєєв І., Мазур А., Стороженко О. Імплементация цілей сталого розвитку в Україні: засади фінансування. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2021. № 5(40). Р. 399–409.
8. Базилевич В.Д. Інтелектуальна власність: підручник. К.: Знання, 2006. 431 с.
9. Бубенко П. Т., Владимірова М.С. Інноваційний розвиток підприємства. Харків: ХНУМГ, 2016. URL: <https://eprints.kname.edu.ua/43480/1/2016%20%D0%BF%D0%B5%D1%87%20115%D0%9B.pdf>.
10. Верхоглядова Н. І., Каширнікова І. О. Методичний підхід до визначення інноваційного потенціалу підприємства. *Ефективна економіка*. 2013. № 11.

11. Геєць В.М. Інституційна обумовленість інноваційних процесів у промисловому розвитку України. *Економіка України*. 2014. № 12 (637). С. 4-19.
12. Гордієнко В.П. Інноваційно-інвестиційна модель євро регіонального співробітництва. *Бізнес-інформ*. 2012. № 8. С. 40-43.
13. Державна служба статистики України: офіційний веб-сайт. URL: <http://ukrstat.gov.ua>.
14. Дзюбіна А.В. Розкриття змісту поняття «інноваційний потенціал» та визначення його складових. URL <https://ena.lpnu.ua/items/fc2b2ebb-742e-4ae8-b36e-de9e9823b865#>:
15. Довідниковий сайт країн світу: веб-сайт. URL: <http://www.worldbank.org/>.
16. Долішній М. І. Регіональна політика на рубежі XX–XXI століть: нові пріоритети. Київ: Наук. думка, 2006. 188 с.
17. Енциклопедичний словник з державного управління / [уклад. : Ю. П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко та ін.] ; за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трощинського, Ю. П. Сурміна. Київ: НАДУ, 2010. 820 с.
18. Енциклопедія державного управління : у 8 т. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; [наук. редкол. : Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін.]. Київ: НАДУ, 2011. Т. 3 : Історія державного управління / [наук.-ред. колегія : А. М. Михненко (співголова), М. М. Білинська (співголова) та ін.]. 2011. 788 с. С. 603–607.
19. Єгорова І.Г. Міжнародна інвестиційна діяльність: навчальний посібник / І.Г. Єгорова, Г.І. Матукова, Я.О. Ізмайлов, А.В. Куценко, С.І. Мацюра. Кривий Ріг: “Видавничий дім”, 2010. 291с.
20. Захарченко В. І., Ковтуненко К. В., Лаптева В. В. Інноваційно-інвестиційний менеджмент: навч. посіб. Одеса: Гельветика. 2019. 148 с.
21. Ілляшенко С. М. Управління інноваційним розвитком: навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і допов. Суми: Університетська книга. 2005. 324 с.
22. Інноваційна економіка: теоретичні та практичні аспекти: монографія Вип. 1 / за ред. д.е.н., доц. Є.І. Масленнікова. Херсон: Грінь Д.С. 2016. 8 с.

23. Інноваційний менеджмент : навч. посіб. / В. В. Стадник, М. А. Йохна. Київ: Академвидав, 2006. 463 с.
24. Інноваційні моделі провідних країн світу. URL: http://www.nas.gov.ua/siaz/Ways_of_development_of_Ukrainian_science/article/14016.2.1.001.pdf.
25. Історія відомих реформ сучасності, що може використати Україна. URL: <http://sylalyudey.org/publikatsiyi/istoriya-vidomih-reform-suchasnosti-shho-mozhe-vikoristati-ukrayina/>.
26. Кантаєва О.В. Бухгалтерський облік та аналіз інноваційної діяльності підприємств: організація і методологія: монографія. Житомир: ФОП Кузьмін Д.Л. 2010. 424 с.
27. Концепція управління економічною безпекою суб'єктів господарювання в контексті теорії сталого розвитку: монографія / В.В. Євдокимов, О.В. Олійник, Д.О. Грицишен, О.О. Грищенко. Житомир: ЖДТУ, 2013. 252 с.
28. Кошлата М. М. . Теоретичні засади управління інноваційним розвитком підприємств. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки»*. 2014. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/14395/1/Теоретичні%20засади%20управління%20інноваційним%20розвитком%20підприємств.pdf>.
29. Краснокутська Н. В. Інноваційний менеджмент : навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2003. 504 с.
30. Кривенко Л.В., Милашенко В.М. Формування інноваційної моделі розвитку України – запорука економічного зростання. URL: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/VUABS/2011_2/31_01_04.pdf.
31. Лакас В. Вплив глобальних цілей сталого розвитку на формування інституційного забезпечення інвестиційної регіональної та національної політики. *Сталий розвиток економіки*. 2024. (2(49)). С. 146-152.
32. Марченко О.В. Визначення необхідних і достатніх умов для інноваційного розвитку підприємства. *Актуальні проблеми економіки*. 2008. № 6. С. 158-164.

33. Микитюк П.П. Інноваційний механізм управління суб'єктами господарювання: монографія / П.П.Микитюк, Ж.Л.Крисько, В.І.Гринчуцький та ін. Тернопіль: Економічна думка, 2014. 450 с.
34. Микитюк П.П. Методичні підходи до стратегічного управління діяльністю підприємства: монографія / П.П. Микитюк, В.Я. Брич, М.М. Федірко та ін. Тернопіль: ТНЕУ, 2017. 399с.
35. Микитюк П.П. Основні критерії оцінки ефективності інвестиційно-інноваційних проектів. *Економічний простір*. 2013. №71. С.125-134.
36. Овечкіна О.А., Іванова О.А. Огляд методів оцінки рівня інноваційного потенціалу економічних суб'єктів. *Економічний вісник Донбасу*. 2007. № 4. С. 130-139.
37. Основи інвестиційно-інноваційної діяльності: навч. посіб. / за науковою редакцією В. Г. Федоренко. Київ: Алерта, 2004. 431 с.
38. Паулик А.Я. Проблеми та перспективи розвитку інноваційного потенціалу економіки регіону. *Науковий вісник Мукачівського державного університету*. 2015. Вип. 2 (4). С. 169-175.
39. Редько К., Мірошниченко В. Дослідження сталого розвитку в Україні: оцінка стану виконання цілей. *Підприємництво та інновації*. 2022. № 22. С. 5–13.
40. Рогоза М.Є., Вергал К.Ю. Стратегічний інноваційний розвиток підприємств: моделі та механізми: монографія. Полтава: РВВ ПУЕТ, 2011. 136 с.
41. Словник економічних термінів. URL: <http://www.ekonomiks.net.ua>.
42. Стратегія сталого розвитку регіону: підручник / М. О. Клименко, О. М. Клименко, Л. В. Клименко. Київ: Видавничий дім «Кондор». 2020. 312 с.
43. Стратегія сталого розвитку: Європейські горизонти: підручник / І.Л. Якименко, Л.П. Петрашко, Т.М. Димань, О.М. Салавор, Є.Б. Шаповалов, М.А. Галабурда, О.В Ничик, О.В. Мартинюк. Київ: НУХТ. 2022. 337 с.
44. Управління стратегічними змінами: навч. посіб. Кривий Ріг: ДонНУЕТ. 2020. 131 с.
45. Федоренко В.Г. Інвестування: підручник. Київ: Алерта, 2006. 443 с.

46. Федулова І.В. Синергетична еволюційна модель інноваційного розвитку підприємства. *Наук. пр. Нац. ун-ту харчових технологій*. 2010. №36. С. 114-118.
47. Форсайт економіки України: середньостроковий (2015-2020 роки) і довгостроковий (2020-2030 роки) часові горизонти (версія для обговорення) / наук. керівник проекту акад. НАН України М.З. Згуровський. Київ: НТУУ “КПІ”, 2015. 36с.
48. Харів П.С., Микитюк П.П. Аналіз стану інноваційного розвитку промислових підприємств та шляхи його стимулювання. *Економічний аналіз*. 2014. № 2. Т. 16. С. 187-196.
49. Чандрян Наїр. Держава сталого розвитку. Київ: Наш формат. 2020. 288 с.
50. Шіковець К.О., Квіта Г.М., Єрмоєнко Я.М. Системно-ситуаційне моделювання цілей сталого розвитку. *Інфраструктура ринку*. 2021. Вип. 62. С. 102–107.
51. Asheim B., Coenen L. The Role of Regional Innovation Systems in a Globalizing Economy: comparing knowledge bases and institutional frameworks of Nordie clusters. *Industrial dynamics, innovation and development*. Elsinore, Denmark. 2005. 23 p.
52. Europe 2020. A strategy for smart, sustainable and inclusive growth. Brussels, 3.3.2010. COM (2010). 2020.
53. How to optimize the true value of innovation and creativity. LinkedIn –URL: <https://www.linkedin.com/pulse/how-optimize-true-value-innovation-creativity-martin-g-moore-a6hre/>.
54. Kortum S., Lerner J. Assessing the contribution of venture capital to innovation. *RAND Journal of Economics*. 2000. Vol. 31. N°4. P. 674-692
55. Lisbon European Council: presidency conclusions. Press Release Library, Miscellaneous. 2000. URL: https://www.europarl.europa.eu/summits/lis1_en.htm.
56. Research in Germany. Land of Ideas. URL: <http://www.research-in-germany.org/en.html>.
57. Robin, S., Schubert, I. Cooperation with public research institutions and success in innovation: Evidence from France and Germany. *Research Policy*. 2013. Vol.42(1). Pp. 149-166.

58. Valitov S. Innovative potential as a framework of innovative strategy for enterprise development. *Procedia Economics and Finance*. 2015. URL: <https://www.researchgate.net/publication/283954218>.
59. Varblane U. How To Improve the National Innovation Systems of Catching-up Economies? U. Varblane, D. Dyker, D. Tamm. 2007. URL: <http://A/www.kijj.ee/publicArames/reT-tr-07-2-2.htm>.